

Z ŻYCIA

Politechniki Śląskiej

9.4492/97/98

luty '98

Rok akademicki
1997/98

nr 5 (74)

W NUMERZE

- Relacja z posiedzenia Senatu i spotkania z przedstawicielami rządu RP
- Kronika Rektorska
- Profesor Mieczysław Mąkosza doktorem honoris causa Politechniki Śląskiej
- Stopnie naukowe i stanowiska
- Dydaktyka: m.in. o terminowości kończenia studiów i amerykańsko-polskich studiach podyplomowych
- Zarządzenia JM Rektora i współpraca z zagranicą
- Konferencje i seminaria naukowe
- Reforma systemu edukacji
- Szkoła polska - standardy europejskie
- Z notatnika Przewodniczącego RG Sz.W.
- Informacje różne i kronika żałobna

SENAT

■ XVI zwyczajne posiedzenie Senatu, które odbyło się 23 lutego br., składało się z dwóch części.

Program I części posiedzenia obejmował: zasięgnięcie opinii w sprawie mianowania na stanowisko profesora nadzwyczajnego na czas nie określony dr hab.inż. arch. Niny JUZY oraz w sprawie pierwszego mianowania na to stanowisko dra hab.inż. Zygmunta FRANKIEWICZA i dra hab.inż. Jacka ŁĘSKIEGO, sprawy bieżące i wolne wnioski.

W tej części posiedzenia uczestniczyło 40 członków Senatu i 8 zaproszonych gości.

W II części uczestniczyli:

- Minister Edukacji Narodowej prof. Mirosław HANDKE,
- Minister Gospodarki dr inż. Janusz STEINHOFF,
- Podsekretarz Stanu w MEN ds. integracji europejskiej i współpracy z zagranicą prof. Wilibald WINKLER,
- Przewodniczący Komisji Krajowej NSZZ "Solidarność" dr inż. Marian KRZAKLEWSKI oraz
- Rektorzy uczelni katowickich: prof. Zbigniew RELIGA (Akademia Medyczna), prof. Tadeusz SŁAWEK (Uniwersytet Śląski), prof. Jan WOJTYŁA (Akademia Ekonomiczna), ks. dr Jacek WOJCIECH (Wyższe Seminarium Duchowne), prof. Julian GEMBAŁSKI

(Akademia Muzyczna) i prof. Jan NOWOTNY (Akademia Wychowania Fizycznego).

Omawiano problemy szkolnictwa wyższego i nauki oraz sprawy związane z koncepcją reformy systemu edukacji w Polsce.

■ **Wniosek Rady Wydziału Architektury w sprawie mianowania na stanowisko profesora nadzwyczajnego na czas nie określony dr hab.inż.arch. Niny JUZWY w Katedrze Architektury i Metodyki Projektowania zreferował Dziekan prof. A. NIEZABITOWSKI.**

Dr hab.inż.arch. N. Juzwa (doktorat - 1967 r., habilitacja na Pol. Warszawskiej - 1990 r.) pracuje w Politechnice Śląskiej od 1961 r. W ramach problematyki architektura i urbanistyka jest autorką wielu prac studialnych i projektowo-realizacyjnych (84). Ma 49 publikacji w wydawnictwach krajowych i zagranicznych. Wypromowała 2 doktorów, trzecia obrona pod Jej promotorstwem odbędzie się w marcu br., jest promotorem dalszych 8 prac w toku. Recenzowała 7 prac doktorskich. Pracowała w zespołach autorskich, w których zazwyczaj pełniła funkcję głównego projektanta (np. praca w zespole ds. rozbudowy Politechniki Śląskiej w latach 1969-76 i 1980-84). Okresowo wiązała się z biurami projektowymi: "Inwestoprojekt-Śląsk" (1974-79), "Mostostal" (1980-82). Pracowała również u wybitnego projektanta architektury przemysłowej prof. Waltera Henna, w biurach: "Henn & Petersen" w Brunszwiku (1977), Henn & Henn" w Monachium (1979-80) oraz w biurze "Sud-Arch" i pracowni urbanistycznej "Courly" we Francji. Współpracowała z grupą roboczą Międzynarodowej Unii Arch. UIA "Working Places and Commercial Spaces" (1979-88), obecnie (od 1994 r.) współpracuje z grupą roboczą Międzynarodowego Centrum Informacji Budownictwa CIB "WG Environment of Workspace". Odbyla kilka staży zagranicznych (Niemcy, Francja). Pełniła funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Architektury i Urbanistyki (1980-83), obecnie jest kierownikiem Zakładu Architektury Przemysłowej w Katedrze Architektury i Metodyki Projektowania, kierownikiem Studiów Doktoranckich i przewodniczącą Wydziałowej Komisji Wyborczej. Jest członkiem Senatu Pol.Śl. i członkiem Senackiej Komisji ds. Kadry. Jest członkiem: Komisji Urbanistyki i Architektury PAN - Oddz. Katowice, Komisji Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska PAN - Oddz. Katowice, Komitetu Architektury i Urbanistyki PAN oraz członkiem Zarządu Oddz. Katowickiego Towarzystwa Urbanistów Pols-

kich i członkiem stowarzyszeń zagranicznych "Bauhaus-Forum für Nachhaltigeregionalentwicklung" i CIB WGEW.

Po przedstawieniu pozytywnej opinii Senackiej Komisji ds. Kadry Naukowej przez jej przewodniczącego prof. J. CHOJCANA, Senat zaopiniował wniosek pozytywnie większością głosów (33 "tak", 0 "nie", 2 "wstrz").

■ Następnie zostały zreferowane dwa wnioski w sprawie pierwszego mianowania na stanowisko profesora nadzwyczajnego:

• **dra hab.inż. Zygmunta FRANKIEWICZA w Katedrze Informatyki i Ekonometrii (ROZ) oraz**

• **dra hab.inż. Jacka ŁĘSKIEGO w Instytucie Elektroniki (RAU).**

Wnioski przedstawili Dziekani prof. J. BENDKOWSKI i prof. St. KOZIELSKI.

Dr hab.inż. Z. Frankiewicz (42 l., doktorat - 1987 r., habilitacja - 1995 r.) jest pracownikiem Uczelni od 1979 r.; do 1996 r. w Instytucie Aparatury i Automatyki Medycznej i Instytucie Elektroniki (RAU), od 1 października 1996 - w Katedrze Informatyki i Ekonometrii (ROZ). Jego dorobek naukowy jest skoncentrowany na zagadnieniach związanych z rachunkiem prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej, metodami numerycznymi, cyfrowym przetwarzaniem sygnałów i analizą szeregów czasowych. Jest autorem lub współautorem 28 publikacji, wyniki swoich prac referował na 11 konferencjach naukowych, w tym 5 międzynarodowych. Wypromował jednego doktora nauk technicznych. Pełni kluczową rolę w realizacji projektu TEMPRA (przy współpracy z Francją), którego celem jest stworzenie nowego obszaru kształcenia ukierunkowanego na zarządzanie przedsiębiorstwami lokalnymi. W ramach tego projektu została uruchomiona na Wydziale Organizacji i Zarządzania nowa specjalność o nazwie "Zarządzanie sektorem publicznym na szczeblu lokalnym". Dla tej specjalności opracował program dwóch przedmiotów: "Struktury zarządzania w administracji lokalnej" i "Społeczno-organizacyjne aspekty przedsięwzięć lokalnych". Z obszarem Jego obecnej działalności dydaktycznej wiąże się podjęcie prac badawczych w zakresie logistyki przedsięwzięć lokalnych. Z tego zakresu opublikował jeden artykuł.

Dr hab.inż. J. Łęski (doktorat - 1989 r., habilitacja - 1995 r.) pracuje na stanowisku adiunkta w Zakładzie Elektroniki Biomedycznej Instytutu Elektroniki. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na cyfrowym przetwarzaniu sygnałów biomedycznych, rozpoznawaniu obra-

zów oraz teorii zbiorów rozmytych. W swoim dorobku ma 74 prace opublikowane. Opracował pierwszy w kraju system badań wysiłkowych STRESSTEST, system holterowski SILICON BEAT z możliwością badania zmienności rytmu serca i diagnostyką autonomicznego układu nerwowego oraz system do naukowych badań sygnałów elektrokardiograficznych KARDIOASSIST. Jest promotorem otwartego przewodu doktorskiego, recenzował jedną pracę doktorską. Jest recenzentem czasopisma *Medical Science Monitor*. Kieruje grantem badawczym KBN (1997-98) nt. zastosowań rozmytych i probabilistycznych niepewności do przetwarzania sygnałów biomedycznych. Jest przewodniczącym Wydziałowej Komisji Wyborczej, a od 1995 r. członkiem IEEE.

W obu sprawach opinie Senackiej Komisji były pozytywne. W dyskusji nad wnioskami wypowiedzieli się profesorowie: J. SUWIŃSKI, R. GESSING, J. ZAWADIAK, W. CHOLEWA, B. POCHOPIEŃ, J. CHOJCAN i St. KOZIELSKI.

W głosowaniach Senat zaopiniował wnioski pozytywnie większością głosów: Z. Frankiewicz - 26 "tak", 6 "nie", 5 "wstrz."; J. Łęski - 34 "tak", 2 "nie", 1 "wstrz."

■ W sprawach bieżących i wolnych wnioskach wypowiedzieli się:

- Prorektor prof. W. ZIELIŃSKI omówił sprawę sprawności studiów, o której piszemy szczegółowo w rubryce DYDAKTYKA. Podsumowując sprawozdanie stwierdził, iż poza nielicznymi przypadkami odsetek absolwentów kończących studia w regulaminowym czasie maleje. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienił podejmowanie pracy przez studentów i rozluźnienie dyscypliny związanej z terminowością obrony prac dyplomowych.

- JM Rektor prof. B. POCHOPIEŃ poinformował o piśmie prof. R. Gessinga, w którym prosi On o wyrażenie zgody na rezygnację z prac w Senackiej Komisji ds. Kadry Naukowej. Skład tej Komisji zostanie uzupełniony na następnym posiedzeniu Senatu.

- JM Rektor zapoznał następnie Senat z treścią pisma Prezydenta Gliwic Zygmunta FRANKIEWICZA oraz decyzją w sprawie zatwierdzenia projektu budowlanego i wydania pozwolenia na budowę obejścia wiaduktu w ciągu ul. Częstochowskiej w Gliwicach, tj. przedłużenia ul. Konarskiego do ul. Zaburskiej.

W piśmie do JM Rektora Politechniki Śląskiej Prezydent Miasta napisał:

Po zapoznaniu się z przebiegiem posiedzenia Senatu Politechniki Śląskiej z dnia 26 stycznia br. w sprawie budowy przedłużenia ulicy Konarskiego, pragniemy raz jeszcze podtrzymać nasze stanowisko zawarte w piśmie z dnia 13 stycznia 1998 roku. W świetle naszych wcześniejszych wyjaśnień zarzuty stawiane na tym posiedzeniu, że "władze gminy już kolejny raz usiłowały zmienić ustalenia..." traktujemy jako pozbawioną uzasadnienia emocjonalną wypowiedź o typowo subiektywnym charakterze. W dalszym ciągu wyrażamy wolę realizacji POROZUMIENIA z 6 stycznia 1997 roku, które w §1 wyraźnie określa, że: "celem przedłużenia (ul. Konarskiego) jest zapewnienie objazdu na czas remontu wiaduktu położonego w ciągu przy ul. Częstochowskiej, a docelowo - włączenie ul. Konarskiego jako drogi lokalnej do układu komunikacyjnego miasta". Podtrzymujemy też wszystkie stwierdzenia z naszej wzajemnej korespondencji z 29 grudnia 1997 roku oraz 13 stycznia 1998 roku. Niezbędny udział przedstawicieli Politechniki Śląskiej w całym cyklu przygotowania inwestycji traktujemy jako wypełnienie postanowień §4 POROZUMIENIA.

W tym duchu przyjęliśmy pozostałe uwagi zgłoszone na posiedzeniu Senatu. Dotyczyły one zagrożeń powodziowych dla miasta. Z racji ustawowych obowiązków oraz w wyniku własnych doświadczeń z lipca ubiegłego roku przywiązujemy dużą wagę do problemu zapewnienia miastu bezpieczeństwa na wypadek powodzi. Wkrótce zamierzamy przeprowadzić specjalną analizę tego zagadnienia. Tylko konieczność poniesienia w pierwszym kwartale ub. roku nieprzewidzianych wydatków przeszkodziła w zrealizowaniu planowanych zadań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej Gliwic. Plan takich działań będzie jednak opracowany w bieżącym roku. Z pewnością przeanalizujemy w nim ewentualne wykorzystanie tzw. "Kanału Ulgi" w przeciwpowodziowym zabezpieczeniu Dzielnicy Akademickiej i całego miasta.

Jesteśmy cały czas otwarci na propozycje, sugestie i merytoryczną dyskusję we wszystkich sprawach dotyczących rozwoju miasta. Liczymy na dalszą owocną współpracę. W załączeniu przesyłamy decyzję o pozwoleniu na budowę połączenia drogowego ul. Konarskiego z ul. Zaburską (obejście wysłużonego wiaduktu w ciągu ul. Częstochowskiej). Pozwolenie to zostało wydane na podstawie poprawionego projektu budowlanego i uwzględniło wszystkie uwagi Politechniki Śląskiej, wynikające z POROZUMIENIA.

W uzasadnieniu "Decyzji administracyjnej nr AU-7351/90/98", dotyczącej zatwierdzenia projektu budowlanego i wydania pozwolenia na budowę obejścia wiaduktu w ciągu ul. Częstochowskiej w Gliwicach, którą przesłano do właścicieli i użytkowników działek (m.in. do Politechniki Śląskiej), napisano m.in. "Stowarzyszenie Przyjaciół Rejonu ul. Konarskiego w Gliwicach, po zapoznaniu się z projektem, wniosło uwagi, które zostały uwzględnione w projekcie" oraz, że "Przedmiotowa inwestycja przewidziana jest do zapewnienia obsługi komunikacyjnej miasta na czas remontu wiaduktu w ciągu ul. Częstochowskiej w Gliwicach".

● JM Rektor odczytał również list (wraz z odpowiednią dokumentacją) Przewodniczącego Rady Miejskiej w Knurowie w sprawie pomocy dla naszego studenta. Treść tego listu cytujemy w całości:

Zamieszkały w Knurowie Tomasz Lichy, dwudziestolatek, od roku jest leczony w I Klinice Chorób Wewnętrznych Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. Rozpoznano u niego ziarnicę złośliwą. Z powodu nawrotu choroby Tomasz musi być natychmiast poddany auto-transplantacji szpiku kostnego. Zabieg zostanie przeprowadzony w Klinice Hematologii i Transplantacji Szpiku Śląskiej Akademii Medycznej. Pomoc w sfinansowaniu przeszczepu zadeklarowała Fundacja Transplantacji Szpiku i Leczenia Chorób Krwi w Katowicach.

Tomasz Lichy jest studentem I-go roku Wydziału Mechanicznego Technologicznego kierunku Wychowanie Techniczne Politechniki Śląskiej w Gliwicach.

Zwracamy się do Pana o poparcie i udzielenie wszelkiej pomocy w prowadzonej akcji ratowania życia Tomka.

● Dr A. SOBAŃSKI poinformował o mającej się odbyć w godzinach popołudniowych Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej Delegatów NSZZ "Solidarność" w Politechnice Śląskiej. Jako przewodniczący Związku podziękował Członkom Senatu za dotychczasową współpracę, gdyż - jak stwierdził - nie zamierza kandydować na tę funkcję na następną kadencję. JM Rektor w imieniu Władz Uczelni podziękował Panu A. Sobańskiemu za owocną i wieloletnią współpracę oraz wyraził zadowolenie z przebiegu spraw, które z forum związkowego były przedstawiane na posiedzeniach Senatu przez Przewodniczącego.

● Prof. J. SUWIŃSKI prosił o wyjaśnienie porannego zgromadzenia studentów przed budynkiem Wydz. Budownictwa. Okazało się, o czym poinformował prof. M. GRYZMAŃ-

SKI, że wszczęto fałszywy - na szczęście - alarm o podłożeniu bomby.

Na zakończenie tej części posiedzenia odbyła się, nie planowana wcześniej, dyskusja na temat decyzji KBN w sprawie przyznania Politechnice Śląskiej roli szóstego ośrodka naukowego w kraju (po Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu i Gdańsku), wyposażonego w "superkomputer". Dyskusję zainicjował prof. R. GESSING, a udział w niej wzięli ponadto profesorowie: B. POCHOPIEŃ, J. CHOJCAN, J. BENDKOWSKI i J. SUWIŃSKI. Dyskutanci podkreślali, że realizacja Śląskiej Akademickiej Sieci Komputerowej jest dla Uczelni sprawą niezwykle ważną i dlatego wyrażali troskę o jej prawidłowy rozwój. JM Rektor zapewnił, że w razie dostrzeżenia potrzeby szczegółowej dyskusji na ten temat, zostanie on wprowadzony pod obrady Senatu.

Druga część posiedzenia, z udziałem Przedstawicieli Rządu RP, Przewodniczącego NSZZ "Solidarność" i Rektorów wyższych uczelni katowickich, rozpoczęła się powitaniem Szanownych Gości przez JM Rektora prof. B. POCHOPIENIA.

● W swoim wystąpieniu Minister prof. M. HANDKE omówił:

- sprawę obsady kierowniczej i zmiany statutu MEN,
- plany działalności MEN, w tym prace nad reformą szkolnictwa i nową ustawą o szkolnictwie wyższym,
- sprawę finansowania oświaty i szkolnictwa wyższego oraz
- bieżącą działalność MEN.

Minister M. Handke omawia sprawy reformy edukacji

W okresie dwóch tygodni skompletowano kadre kierowniczą MEN, ustalono zakres obowiązków i strukturę departamentów (obecnie najważniejszym jest Departament Kształcenia i Wychowania). Zmieniono statut działalności

Ministerstwa i przystąpiono do realizacji programu, w którym na czoło wysuwają się prace nad reformą szkolnictwa i zmianą prawa szkolnictwa wyższego (o reformie systemu kształcenia piszemy w niniejszym numerze oddzielnie). Aktualnie - jak powiedział Minister - pracuje się nad sprawą pożyczek dla studentów i wyższym szkolnictwem zawodowym. Jeśli zakładany system pożyczek powiedzie się, to będzie to ewolucyjna zmiana w systemie pomocy społecznej dla studentów. Rozpatrywane są pierwsze wnioski o powołanie państwowych wyższych szkół zawodowych, ale środków przeznaczonych na ten cel w roku bieżącym wystarczy tylko na załatwienie pozytywne 5-6 wniosków. Problem finansowania szkolnictwa nie będzie rozwiązany zgodnie z oczekiwaniem środowisk edukacyjnych dopóty, dopóki budżet państwa będzie tworzony przez księgowych, a nie merytorycznie. Szkolnictwo wyższe potrzebuje już teraz środki na inwestycje kubaturowe, a nie np. za 10 lat, gdy nadejdzie niż demograficzny. Jest plan, aby można było zaciągać już obecnie kredyty na te cele, a spłacać je później. Takich kredytów może udzielić np. Bank Światowy. Na ten temat prowadzone są rozmowy z Ministrem Finansów. Dotyczą one również innych sposobów pozyskiwania funduszy dla szkolnictwa wyższego, w tym ze środków pozabudżetowych. Sprawa finansowania edukacji może - co podkreślił prof. M. Handke - stworzyć potężną barierę rozwoju gospodarczego kraju w wyniku zbyt niskiego wykształcenia społeczeństwa.

● **Wiceminister prof. W. WINKLER** przedstawił zakres swojej działalności w MEN, a w szczególności omówił program SOCRATES, który dotyczy państw zrzeszonych w Unii Europejskiej oraz państw zabiegających o wejście do Unii. W programie SOCRATES ERASMUS na razie, jako jedyne państwo spośród starających się o wejście do Unii, nie uczestniczymy. A na ten program przeznaczone są środki w wysokości 11 mln ECU. Profesor zaapelował o zainteresowanie się tą ofertą.

● **Minister J. STEINHOFF** za problem nr 1 uznał sprawę stworzenia racjonalnych mechanizmów finansowania nauki i edukacji. Wyraził zaniepokojenie tym, że większość produkcji w Polsce to produkcja w bardzo małym stopniu wykorzystująca zdobycze polskiej nauki. W dalszej części wypowiedzi Minister omówił sprawy: restrukturyzacji górnictwa i hutnictwa, poziomu skolaryzacji i przeobrażeń infrastrukturalnych na Śląsku, sposobu tworzenia budżetu państwa (poparł opinię wyrażoną przez Ministra EN) i sposobu finansowania badań o charakterze utylitarnym.

● **W dyskusji** pytania i swoje uwagi do wypowiedzi Gości formułowali: Prorektor Pol.Śl. prof. W. ZIELIŃSKI, Rektor Akademii Medycznej prof. Zb. RELIGA, prof. J. SUWIŃSKI, prof. R. WILK, Rektor Akademii Ekonomicznej prof. J. WOJTYŁA, prof. Z. KLESZCZEWSKI i Rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. T. SŁAWEK.

Podczas dyskusji - wypowiada się Rektor UŚ prof. T. Sławek

Pytania i uwagi dotyczyły:

- jednoetatowości profesorów,
- tworzenia filii,
- kredytów na inwestycje dla uczelni nie podlegających MEN (prof. Zb. Religa),
- spraw integracji Akademii Medycznych z Uniwersytetami (prof. Zb. Religa),
- naboru kandydatów na studia w uczelni a nie na kierunek,
- "oporu materii" w reformie kształcenia,
- kategoryzacji przez KBN uczelni wyższych,
- poszukiwania różnorodnych form organizacyjnych doinwestowania nauki,
- kosztów reformy górnictwa,
- reformy administracji państwowej,
- współodpłatności za kształcenie na poziomie wyższym,
- przekazywania obiektów np. przez resort górnictwa na rzecz szkolnictwa.

● Na pytania odpowiadali Ministrowie.

Minister M. Handke powiedział m.in. (przepraszamy za skróty): filie - "to sprawa samodzielnego decyzji uczelni, mogą być wyższe szkoły zawodowe i filie"; integracja Akademii i Uniwersytetów - tak; pomoc w kredytach dla uczelni nie podlegających MEN - jest deklaracja ze strony MEN; przyjęcia na studia - "jestem orędownikiem przyjęć na uczelnię a nie na kierunek"; zmiana kategoryzacji KBN - "nie chcę się wypowiadać"; Minister A. Wiszniewski doskonale zna środowisko akademickie.

Minister J. Steinhoff ustosunkowując się do wypowiedzi dotyczącej kosztów reformy górnictwa stwierdził, że w okresie przejściowym będzie in-

gerencja w mechanizmy przekształcające, ponieważ na razie nie istnieje rynek energii. Ceny energii elektrycznej rosną znacznie szybciej niż ceny węgla i pozwala to na generowanie bardzo wysokich zysków w sektorze elektroenergetycznym i pogłębiające się zadłużenia górnictwa.

W dyskusji wystąpił również Przewodniczący NSZZ "Solidarność" **dr inż. Marian KRZAK-LEWSKI**, który omówił ogólną sytuację społeczno-polityczną w kraju. Stwierdził m.in., że powodzenie reform w szkolnictwie będzie zależne od wzrostu gospodarczego kraju, a budżet na 1998 rok powinien być już tworzony po zakończeniu I stopnia reformy administracji kraju. Podkreślił sprzężenie reform: administracji, służby zdrowia, rent i emerytur, szkolnictwa i bezpieczeństwa publicznego. Na pytanie dotyczące sprawy ograniczenia wysokości zarobków w spółkach publicznych odpowiedział, że sprawa będzie dyskutowana w odpowiednich gremiach i jeśli nie ukaże się określone rozporządzenie Ministra Finansów, to zostanie podjęta inicjatywa ustawodawcza.

Spotkanie trwało ponad 2,5 godziny, a następnie Goście wzięli udział w części Konferencji Sprawozdawczo-Wyborczej NSZZ "Solidarność", która odbywała się w tym dniu w godzinach wieczornych.

KRONIKA REKTORSKA

■ W dniach od 2 do 4 lutego br. pracownicy Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego MEN, p. mgr K. KRAWCZYK oraz mgr inż. K. BORKIEWICZ, przeprowadzili wizytację Politechniki Śląskiej. Wizytacja dotyczyła pomocy materialnej dla studentów oraz rekrutacji na I rok studiów. Przebieg wizyty nadzorował Dyrektor Departamentu dr J. LEPIECH.

Wizytującymi osobami opiekował się Prorektor W. ZIELIŃSKI oraz kierowniczka Działu Nauczania p. mgr D. MOLENDĄ. W ostatnim dniu z Wizytatorami spotkał się JM Rektor B. POCHOPIEŃ oraz Kolegium Rektorskie, gdzie podsumowano przebieg wizytacji.

Nie stwierdzono uchybień w funkcjonowaniu pomocy materialnej dla studentów oraz rekrutacji. Podkreślono trafność rozwiązań we wspomnianym nowym regulaminie przyznawania pomocy materialnej dla studentów studiów dziennych oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki remontowej domów studenckich i stołówek. Po-

zytywnie oceniono również inicjatywy służące przekazaniu kandydatom najpełniejszych informacji o kierunkach i warunkach kształcenia w Politechnice Śląskiej.

4 lutego Dyrektor W. Lepiech wraz z Kierownictwem Uczelni spotkali się w Urzędzie Miejskim w Zabrze z Prezydentem Miasta mgr inż. Romanem URBAŃCZYKIEM. Zapoznano się ze stanem realizacji kampusu Politechniki Śląskiej w Zabrze.

■ 9 lutego br. Prorektor W. ZIELIŃSKI brał udział w otwarciu XXXVII Sympozjum "Modelowanie w mechanice", które zorganizowała Katedra Mechaniki Stosowanej Pol.Śl. przy współudziale Polskiego Towarzystwa Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej oraz Komitetu Mechaniki PAN w DW "Grań" w Wiśle. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był prof. dr hab.inż. E. ŚWITOŃSKI.

■ W dniu 13 lutego br. JM Rektor B. POCHOPIEŃ uczestniczył w spotkaniu z Ministrem Transportu i Gospodarki Morskiej Eugeniuszem MORAWSKIM, które odbyło się w gmachu Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. JM Rektor zapoznał zebranych z przebiegiem kształcenia w Politechnice Śląskiej kadr inżynierskich dla potrzeb drogownictwa i transportu.

■ 16 lutego br. Prorektor W. ZIELIŃSKI prowadził spotkanie z przedstawicielami firmy Unilever, Biurem Karier Studenckich oraz prodziekanami wydziałów RCH, RIE oraz ROZ, którego celem było nawiązanie współpracy w kształceniu studentów. Firma Unilever zaoferowała pokrycie kosztów kursów intensywnej nauki języka angielskiego dla grupy 30 studentów IV roku już od bieżącego semestru, z możliwością rozszerzenia zakresu na większą ilość studentów i objęcie kursami również studentów III roku od października 1998 r. Firma przedstawiła również oferty wysokopłatnych praktyk w swoich zakładach w Polsce i za granicą, jak również oferty pracy dla absolwentów. Ustalono, że koordynacją współpracy firmy Unilever zajmie się Biuro Karier Studenckich.

■ 26 lutego br. w Rektoracie odbyło się spotkanie Wydziałowych Pełnomocników ds. Transferu Technologii. W spotkaniu uczestniczył Prorektor ds. Nauki Remigiusz SOSNOWSKI, który otwierając zebranie przedstawił strategię Uczelni w obszarze transferu technologii. Poinformował o podpisaniu porozumienia o utworzeniu Centrum Nowych Technologii i Restruk-

turyzacji Przemysłu (bliższe informacje ukazały się w styczniowym numerze Z ŻYCIA...). Pełnomocnik Rektora ds. Współpracy z Przemysłem i Transferu Technologii przedstawił plan działalności Uczelni w zakresie transferu technologii w 1998 r. Postanowiono dokonać aktualizacji dwujęzycznego (polsko-angielskiego) katalogu technologii pt. "Edukacja, badania, technologie, consulting" wydanego w 1997 r. W związku z tym niezbędna będzie aktualizacja starych ofert zamieszczonych w katalogu i uzupełnienie o nowe oferty, które nie zostały zamieszczone w katalogu pierwszej edycji. Oferty powinny zawierać technologie oraz inne rozwiązania (np. prace usługowe, programy komputerowe, itp.) nadające się do sprzedaży. Materiały zbierać będą Wydziałowi Pełnomocnicy ds. Transferu Technologii do dnia 15 maja 1998 r. Katalog technologii przygotowany będzie w wersji internetowej.

Pełnomocnik Rektora poinformował zebranych o bazach danych, które są w fazie tworzenia przez Dział Badań Naukowych i Transferu Technologii, a następnie mgr Hanka Łącka-Szczudło z Działu Badań Naukowych i Transferu Technologii zreferowała problematykę poruszaną na Międzynarodowej Konferencji w Warszawie pt. "Technology Transfer", w której brała udział w ubiegłym roku.

UCHWAŁY PREZYDIUM KRASP

W dniu 28 stycznia br. w Poznaniu, przy okazji prezentacji przez Ministra Edukacji Narodowej prof. M. Handke założeń reformy systemu edukacji, odbyło się posiedzenie Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Na posiedzeniu tym podjęto dwie uchwały, z których jedna w bezpośredni sposób udziela poparcia uchwałom przyjętym wcześniej przez Konferencję Rektorów Polskich Uczelni Technicznych (por. Z ŻYCIA... nr 4(73)). A oto treści tych dokumentów:

Uchwała Prezydium KRASP o postulowanych celach polityki państwa w odniesieniu do szkolnictwa wyższego i zmianach w pozyskiwaniu i podziale środków na badania naukowe (Poznań, 28 stycznia 1998 r.)

W ostatnich latach następuje stałe pogarszanie się kondycji polskiej edukacji, a przewidywany budżet państwa na rok 1998 zakładający względny spadek finansowania szkolnictwa wyższego i nauki zagraża katastrofą w tych dzie-

dzinach tak ważnych dla rozwoju kraju. Członkowie Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich na spotkaniu w dniu 28 stycznia 1998 r. w Poznaniu wzywają Rząd RP do realizacji rezolucji Sejmu z dnia 13 października 1995 r. postulującej wzrost udziału szkolnictwa wyższego w PKB do 2% i nauki do 1%. Tylko wówczas będzie możliwe wyraźne zwiększenie dostępności do studiów przy zachowaniu ich odpowiedniego poziomu oraz odczuwalna poprawa sytuacji polskiej nauki. Koniecznym jest więc zarówno zwiększenie dotacji budżetowej na szkolnictwo wyższe i naukę jak i stworzenie odpowiednich mechanizmów systemowych pozwalających na pozyskiwanie środków pozabudżetowych. Projekt takich rozwiązań modelowych został ostatnio zaproponowany przez Konferencję Rektorów Polskich Uczelni Technicznych w dniach 23-24 stycznia 1998 r. Prezydium KRASP popiera przedstawione propozycje i zwraca się do Rządu i Parlamentu RP o rychłe podjęcie działań legislacyjnych i organizacyjnych. Projekt nowej ustawy powinien jeszcze w tym roku zostać przygotowany przez Ministra Edukacji Narodowej na podstawie opracowania pt. "Założenia reformy prawa o szkolnictwie wyższym" przedłożonego przez zespół pod kierunkiem prof. J. Osiewskiego, uchwał Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, wyników dyskusji środowiskowej przekazanych do MEN, a także opracowania przedłożonego przez KRASP.

Stanowisko Prezydium KRASP w sprawie reformy edukacji (Poznań, 28 stycznia 1998 r.)

Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich z zadowoleniem wita inicjatywę kompleksowej reformy edukacji podjętą przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Z uwagi na znaczenie tego problemu dla rozwoju kraju oraz koszty związane z wdrażaniem reformy, jej projekt powinien uzyskać szeroką społeczną akceptację. Szkoły wyższe zrzeszone w KRASP są żywotnie zainteresowane powodzeniem reformy z racji kształcenia kadr nauczycielskich oraz przyjmowania absolwentów szkół średnich na studia. W poczuciu współodpowiedzialności za wykształcenie młodego pokolenia Polaków Prezydium KRASP deklaruje gotowość współpracy z MEN w zakresie opiniowania projektu reformy oświaty i szkolnictwa wyższego.

PROFESOR MIECZYŚLAW MAKOSZA DOKTOREM HONORIS CAUSA

27 lutego br. w Auli Głównej odbyła się uroczystość nadania tytułu Doktora Honoris Causa Politechniki Śląskiej członkowi rzeczywistemu Polskiej Akademii Nauk, profesorowi w Instytucie Chemii Organicznej PAN i w Politechnice Warszawskiej, Panu Mieczysławowi MAKOSZY.

Mieczysław Mąkosza urodził się 16 listopada 1934 roku w Cieszewie. Liceum Ogólnokształcące im Asnyka ukończył w Kaliszu w 1953 r. Studiował na Uniwersytecie w Rostowie, a następnie na Uniwersytecie w Leningradzie, które ukończył w 1956 r. uzyskując z wyróżnieniem tytuł magistra. Po studiach powrócił do kraju i rozpoczął pracę na Wydz. Chemicznym Politechniki Warszawskiej. Stopień doktora uzyskał w 1963 r., a habilitował się w 1967 r. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1977 r., a tytuł profesora - w 1984 r. W roku 1986 r. zostaje powołany na członka korespondenta PAN, w roku 1992 na członka rzeczywistego. W 1989 r. otrzymał tytuł "Honorary Degree of Doctor of Science" nadany przez Indiana University-Purdue w Indianapolis (USA), a w 1994 r. został uhonorowany tytułem "Doctor Honoris Causa" Rosyjskiej Akademii Nauk. Wyróżniony wieloma prestiżowymi nagrodami krajowymi i zagranicznymi.

Uroczystość nadania tytułu Doktora Honoris Causa rozpoczęła się kwadrans po godz. 11 tradycyjnym "Gaudeamus igitur", po czym JM Rektor prof. B. POCHOPIEŃ powitał naszego Gościa honorowego wraz z małżonką, licznie przybyłych przedstawicieli wyższych uczelni, zakładów przemysłowych i instytucji oraz studentów i pracowników naszej Uczelni.

Wśród zaproszonych gości byli m.in.: przedstawiciele z ośrodków akademickich, którzy przygotowali dodatkowe opinie o dorobku prof. M. Mąkoszy dla Senatów swych Uczelni, tj. prof. Andrzej JONCZYK z Politechniki Warszawskiej i prof. Jacek MŁOCHOWSKI z Politechniki Wrocławskiej, Prorektorzy 4 wyższych uczelni i Dziekani Wydziałów Chemicznych 5 wyższych uczelni, doktorzy honoris causa Politechniki Śląskiej, Przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Chemii Organicznej PAN, Prezes Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego i Prezes Gliwickiego Oddziału tego Stowarzyszenia.

Honorowym promotorem przewodów był prof. dr hab.inż. Jerzy SUWIŃSKI i On wygłosił laudację, której obszerne fragmenty cytujemy niżej.

Encyklopedia Powszechna PWN z 1995 roku wśród polskich chemików organicznych, którzy wnieśli ogólnie uznany wkład do chemii organicznej wymienia obok takich historycznych już nazwisk jak: Jędrzej Śniadecki, Marcei Nencki, Stanisław Kostanecki, Leon Paweł Marchlewski, Ignacy Łukasiewicz, Karol Dziewoński, Roman Małachowski, Jerzy Suszko, Osman Achmatowicz (senior), Edward Sucharda czy Tadeusz Urbański, właśnie nazwisko naszego Laureata Mieczysława Mąkoszy.

Nie jest łatwo w prostych słowach, bez nadużywania fachowych terminów opisać istotę odkryć Profesora Mąkoszy, które przyniosły Mu uznanie i światową sławę w środowisku. Proszę więc wybaczyć wiele nadmiernych uproszczeń, a nawet być może wynikających z nich, przekła-

mań. Chemia to nauka o substancjach, ich właściwościach, przemianach jakim ulegają, warunkach wpływających na kierunek, szybkość i zasięg tych przemian, o towarzyszących im efektach energetycznych oraz o proporcjach ilościowych mas substancji biorących w nich udział. (...) Chemia organiczna jest działem chemii zajmującej się substancjami, w których skład wchodzi zawsze pierwiastek zwany węglem i bardzo często takie pierwiastki jak wodór, tlen lub azot. Współczesna chemia orga-

niczna zajmuje się przede wszystkim zależnościami pomiędzy strukturą a właściwościami chemicznymi związków organicznych, opracowaniem syntez związków o żądanych strukturach lub właściwościach oraz badaniami mechanizmów reakcji. (...) Do tych najwybitniejszych chemików organicznych o światowym formacie, którzy swoje odkrycia potrafili nie tylko zaprezentować i roz-

propagować, lecz którzy potrafili swój sposób podejścia do teorii i praktyki chemii organicznej przekazać i zaszczerpić innym, należy z pewnością dzisiaj Laureat.

(...) **Na czym polega istota i wielkość dokonania Profesora? Dlaczego dokonania Profesora Mąkoszy spotkały się i nadal spotykają z powszechnym uznaniem tak chemików zajmujących się teorią chemii organicznej oraz łatwo docierają do praktyków trudniących się przemysłową syntezą organiczną? W ujęciu popularnym można to próbować przedstawić następująco.**

W odróżnieniu od wielu związków nieorganicznych, które podobnie jak sól kuchenna lub kwas siarkowy są rozpuszczalne w wodzie i są w niej zjonizowane, znakomita większość względnie prostych substancji organicznych nie rozpuszcza się w wodzie i wykazuje budowę kowalencyjną. Z tych też powodów większość reakcji organicznych zarówno w laboratoriach jak i w przemyśle prowadzono przez wiele lat wyłącznie w roztworach rozpuszczalników organicznych, w dodatku całkowicie odwodnionych. Stosowanie znacznych ilości rozpuszczalników organicznych nie tylko podnosi koszt przeprowadzanych syntez, lecz jest także niekorzystne z punktu widzenia ochrony środowiska naturalnego. Związki organiczne w tych rozpuszczalnikach nie są na ogół zjonizowane, lecz dla zachodzących reakcji korzystnym byłoby, by w nich uczestniczyły, obok cząsteczek, także jony. Taką szansę stwarza kataliza przeniesienia międzyfazowego. W 1960 roku polski przemysł farmaceutyczny wystąpił z propozycją opracowania dogodnej praktycznie metody otrzymywania jednego z kwasów organicznych. Ówczesnie jeszcze **Magister Mieczysław Mąkosza wykazał eksperymentalnie**, że kluczowy etap syntezy tego kwasu można przeprowadzić w układzie składającym się z fazy wodnej, w której był rozpuszczony i zjonizowany jeden z reagentów oraz z fazy organicznej, w której rozpuszczał się drugi nie zjonizowany składnik. Dla zapewnienia kontaktu reagentów **Magister Mąkosza zastosował metodę polegającą na dodaniu do środowiska wodnego substancji przechwytyującej jon organiczny z fazy wodnej i przenoszącej go w postaci rozpuszczalnej soli do fazy organicznej**. Substancje przenoszące jony z fazy do fazy nazywamy obecnie "katalizatorami przeniesienia międzyfazowego", zaś sam proces "katalizą przeniesienia międzyfazowego"; w literaturze angielskojęzycznej nosi on nazwę "Phase Transfer Catalysis", w skrócie PTC. Niezwykła atrakcyjność i prostota takiego sposobu prowadzenia reakcji spowodowały, że

w początkowym okresie badania, już wówczas **Doktor Mieczysław Mąkoszy, koncentrowały się na określeniu zakresu stosowalności katalizy przeniesienia międzyfazowego w syntezie organicznej**. W szeregu publikacjach i w pracy habilitacyjnej wykazał On, że wiele reakcji, które dotąd były prowadzone wyłącznie w bezwodnych rozpuszczalnikach organicznych, można prowadzić, i to z większymi wydajnościami oraz lepszą selektywnością, stosując układy dwufazowe, składające się z wodnych roztworów wodorotlenków sodu czy potasu, łatwo dostępnych, tanich katalizatorów jakimi są sole tetralkiloaminiowe oraz z niewielkich ilości odpowiedniego rozpuszczalnika organicznego. W 1969 roku **Docent Mąkosza opublikował pracę o fundamentalnym znaczeniu dla dalszego rozwoju katalizy przeniesienia międzyfazowego**. W pracy tej wykazał, że generowana z chloroformu w warunkach PTC cząsteczka zwana dichlorokarbenem łatwo reaguje z olefinami w kierunku pochodnych trójczłonowych pierścieni węglowych, bardzo trudnych do uzyskania na innych drogach, cennych zaś ze względu chociażby na obecność w strukturach wielu leków i pestycydów. Reakcja ta i reakcje podobne w całej literaturze światowej noszą nazwę "reakcji Mąkoszy" od nazwiska ich odkrywcy.

Termin "kataliza przeniesienia międzyfazowego" obejmuje nie tylko reakcje w układzie dwufazowym ciecz-ciecz, lecz także w układach ciało stałe-ciecz. Do roku 1974 panował pogląd, że tylko tzw. etery koronowe, których odkrycie kilka lat temu zostało uhonorowane Nagrodą Nobla, katalizują reakcje w tych układach. **Profesor Mąkosza wykazał, że i w układach stały wodorotlenek - rozpuszczalnik organiczny, rolę katalizatora mogą spełniać znacznie dostępne i co za tym idzie znacznie tańsze sole tetralkiloamoniowe**. Kilka lat później wprowadził do syntezy organicznej także nowe układy ciało stałe-ciecz z podobnymi katalizatorami, eliminując niekorzystne w wielu przypadkach wodorotlenki sodu czy potasu i zastępując je weglanami. To ostatnie odkrycie umożliwiło wiele przemysłowych syntez z udziałem na przykład estrów i innych związków organicznych niestabilnych wobec wodorotlenków.

Prace Profesora Mąkoszy dotyczące katalizy przeniesienia międzyfazowego nie ograniczały się do jej zastosowań w syntezie organicznej. Stanowią one ważny wkład też i w teorię procesu. Już w roku 1973, na międzynarodowej konferencji w USA na temat mechanizmów reakcji w warunkach PTC, **Profesor Mąkosza przedstawił odmienny od panujących wówczas teorii,**

własny dobrze udokumentowany eksperymentalnie i teoretycznie pogląd na mechanizm katalizy przeniesienia międzyfazowego. Pogląd ten jest obecnie powszechnie akceptowany w literaturze chemicznej.

Współcześnie, dzięki między innymi pionierskim pracom Profesora Mąkoszy, kataliza przeniesienia międzyfazowego jest rutynowym narzędziem pracy w laboratoriach chemicznych na całym świecie, weszła na trwałe do programów nauczania szkół wyższych i do podręczników akademickich chemii organicznej.

(...) W końcu lat siedemdziesiątych Profesor Mąkosza skoncentrował swoje zainteresowania na reakcjach tak zwanych związków aromatycznych. Są to związki cykliczne, jedno- lub wielopierścieniowe, odznaczające się dużą trwałością chemiczną. Klasycznymi przykładami związków aromatycznych są benzen, naftalen i ich pochodne. Najważniejsze reakcje związków aromatycznych polegają na zastępowaniu atomów wodoru przy cyklicznym szkielecie węglowym innymi atomami lub grupami atomów, przy czym szkielet węglowy pozostaje w tych reakcjach nie zmieniony. Większość związków aromatycznych jest skutecznie atakowana tylko przez kationy lub inne cząstki o deficycie elektronowym zwanymi elektrofiltrami. Podstawiany atom wodoru odchodzi wówczas jako kation. Tylko niektóre związki aromatyczne, na przykład odpowiednio podstawione pochodne benzenu, mogą reagować także z anionami lub innymi cząstkami niosącymi parę elektronów, zwanymi ogólnie nukleofilami. Trudność realizacji reakcji zastąpienia atomu wodoru przez reagent nukleofilowy polega głównie na tym, że w wyniku reakcji atom wodoru musiałby opuścić związek aromatyczny wraz z parą elektronów, a więc w postaci niezwykle chemicznie aktywnego anionu wodorkowego. **Profesor Mąkosza przedstawił własną oryginalną koncepcję realizacji nukleofilowego podstawienia atomu wodoru w związkach aromatycznych zwaną po polsku zastępczym nukleofilowym podstawieniem, a w literaturze angielskojęzycznej "vicarious nucleophilic substitution" w skrócie VNS.** Zgodnie z istotą tej koncepcji, również w reakcji nukleofilowego podstawienia atomu wodoru może on odchodzić bez pary elektronowej w postaci kationu, pod tym jednak warunkiem, że grupa lub atom wraz z parą elektronową, na przykład anion chlorkowy, odejdzie w toku reakcji od atakującego reagenta nukleofilowego. Założenie Profesora Mąkoszy okazało się niezwykle trafne. Zaowocowało długą serią prac eksperymentalnych i teoretycznych

wykazujących ogólny charakter reakcji VNS. Opierając się na podobnych założeniach zespół Profesora zrealizował wiele nowych nukleofilowych reakcji alkilowania, aminowania, formylowania i hydroksylowania nie tylko związków aromatycznych, ale i innych uważanych dotąd jako bierne w stosunku do reagentów nukleofilowych.

Minęło zaledwie kilkanaście lat od sformułowania teorii zastępczego nukleofilowego podstawienia atomu wodoru i praktycznej realizacji kilku jego wariantów, a już i te dokonania Profesora Mąkoszy znalazły szeroki oddźwięk w praktyce laboratoryjnej i torują sobie szybko drogę do zastosowań przemysłowych. Ważniejsze osiągnięcia z tego zakresu są szeroko cytowane w pracach źródłowych i opracowaniach monograficznych, podstawy metody wykładane są na wielu uniwersytetach, choć jeszcze tylko sporadycznie przedstawiane są w podręcznikach akademickich.

Profesor Mąkosza nie ustaje w twórczych uogólniających badaniach, stawiając coraz to śmielsze hipotezy. **W ostatnich latach Profesor, analizując wyniki badań własnych i bardzo bogatą literaturę dotyczącą zarówno elektrofilowego jak i nukleofilowego podstawienia w związkach aromatycznych sformułował, nie waham się użyć tego słowa, rewolucyjny pogląd o tym, że elektrofilowe i nukleofilowe podstawienia w układach aromatycznych są procesami komplementarnymi zachodzącymi w istocie według podobnych mechanizmów.** Jest tylko kwestią czasu, by i ten, rewolucyjny jeszcze dziś pogląd, trafił do kanonów chemii organicznej. Nie do przecenienia jest wpływ prac, referatów i kontaktów osobistych z Profesorem na rozwój badań w zakresie chemii i syntezy, a także technologii organicznej w kraju i zagranicą. Ograniczając się do kraju należy wspomnieć o wielu Jego uczniach, współpracownikach i twórczych kontynuatorach idei, nie tylko tych najbliższych z Politechniki Warszawskiej i Instytutu Chemii Organicznej PAN, lecz także z wielu innych ośrodków naukowo-badawczych, w tym także i z Politechniki Śląskiej.

Publikowany dorobek Laureata jest olbrzymi. Poza wspomnianą książką, ma On w swoim dorobku ponad 30 artykułów monograficznych przeglądowych, w tym szereg w międzynarodowych wydawnictwach książkowych np. "Two-Phase Reactions in Organic Chemistry" w Survey of Progress in Chemistry wydanej przez Academic Press w 1980 roku; "Vicarious Nucleophilic Substitution of Hydrogen" w Current Trends in Organic Chemistry wydanej przez

W chwilę po wręczeniu dyplomu - od lewej: prof. J. Zawadiak - Dziekan Wydz. Chemicznego, prof. M. Mąkosza - dr h.c. Pol. Śl., prof. J. Suwiński - honorowy promotor

Pergamon Press w 1992 roku, ponad 220 artykułów z prac oryginalnych i ponadto około 70 udzielonych patentów polskich i zagranicznych.

Niezwykła pasja i zarazem krytyczna wnikliwość z jaką Profesor Mąkosza przedstawia problemy chemii organicznej, a także wyjątkowa

bezpośredniość w kontaktach osobistych sprawiają, że nikt chyba z grona chemików organizmów nie pozostaje na Jego dokonania obojętny.

Za wybitne osiągnięcia naukowe o zasięgu światowym, a w szczególności: za pionierski twórczy wkład w teorię i praktykę syntezy organicznej z udziałem katalizy przeniesienia międzofazowego oraz za sformułowanie ogólnej teorii podstawienia atomu wodoru w związkach aromatycznych, Senat Politechniki Śląskiej, popierając inicjatywę Wydziału Chemicznego i uwzględniając opi-

nie Senatu Politechniki Warszawskiej oraz Senatu Politechniki Wrocławskiej, nadał w dniu 15 grudnia 1997 roku Panu Profesorowi Zwyczajnemu Mieczysławowi Mąkoszy, cz.rz. Polskiej Akademii Nauk, tytuł Doktora Honoris Causa Politechniki Śląskiej.

STOPNIE NAUKOWE I STANOWISKA

■ Doktoraty

Stopień doktora nauk uzyskali:

- **mgr inż. Ai PHAM QUANG** (ur. 2.07.1965 r., Hanoi, Wietnam), doktorant Instytutu Eksploatacji Złóż; temat pracy doktorskiej "Zastosowanie numerycznego modelu propagacji fal sejsmicznych w niejednorodnym ośrodku skalnym do lokalizacji ognisk wstrząsów górniczych i weryfikacji położenia zaburzeń tektonicznych", promotor - dr hab.inż. Jan BIAŁEK prof.nzw w Pol.Śl.; RG - 17.02.98 r.
- **mgr inż. Andrzej MATUSZOWICZ** (ur. 06.09.1967 r. w Bytomiu) z Centrum Chemii Polimerów PAN Zabrze; temat pracy - "Chemia polimeryzacji α di podstawionych β - laktonów /piwalolaktonu/ inicjowanej alkoholanami litowców i karboanionami", promotor - prof. dr inż. Zbigniew JEDLIŃSKI, RCh - 18.02.98 r., z wyróżnieniem
- **mgr inż. Danuta GILNER** (ur. 15.09.1966 r. w Gliwicach) z Instytutu Chemii i Technologii Organicznej Pol.Śl.; temat pracy - "Badania katalitycznej reakcji trzyczłonowych wodoronadtlenków organicznych z węglowodarami", promotor - dr hab.inż. Jan ZAWADIAK prof.nzw. w Pol.Śl., RCh - 18.02.98 r.
- **mgr inż. Bożena JARZĄBEK** (ur.21.01.1956 r.) z Zakładu Fizyki Ciała Stałego PAN Zabrze; temat pracy - "Własności optyczne cienkich

warstw amorficznych Cd.-As i Zn-P.", promotor - dr hab.inż. Jan CISOWSKI prof. nzw. w Pol.Śl., RMF - 18.02.98 r.

- **mgr inż. Adam MAKOSZ** (ur. 03.07.1963 r. w Siemianowicach Śl.) z Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Przemysłowej Pol.Śl.; temat pracy - "Optymalizacja mocy nagrzewnicy indukcyjnej", promotor - dr hab.inż. Tadeusz RODACKI prof. nzw. w Pol.Śl., RE - 24.02.98 r.
- **mgr inż. Adam PIETRAS** (ur. 23.10.1959 r. w Rybniku) z Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach; temat pracy - "Badanie zgrzewalności stali szybko tnącej SK5M zgrzewanej tarciowo ze stałą konstrukcyjną 55", promotor - prof. dr hab.inż. Jan PILARCZYK, RMT - 25.02.98 r.

■ Habilitacje

Stopień doktora habilitowanego w zakresie budowy i eksploatacji maszyn uzyskał **dr inż. Stanisław WITCZAK** (ur. 29.08.1953 r. w Krakowie) z Wydziału Mechanicznego Politechniki Opolskiej; RIE - 05.12.97 r., zatwierdzenie przez CK ds. TNiSN - 23.02.98 r.

■ Stanowisko profesora nadzwyczajnego

JM Rektor mianował na stanowisko profesora ndzw. z dniem 1 lutego br. na okres do 31 stycznia 2003 r. **doc. dra hab. inż. Michała FERENCA** (RIE).

Gratulacje

DYDAKTYKA

■ Terminowość kończenia studiów

Niżej przedstawiamy Państwu wyniki analizy terminowości ukończenia studiów na poszczególnych kierunkach studiów dziennych i wieczorowych w naszej Uczelni, określone na podstawie liczby absolwentów, którzy ukończyli studia w r.ak. 1996/97 (wg stanu z dnia 31 grudnia 1997 r.), odniesionej do liczby osób rozpoczynających studia w r.ak. 1992/93. Wskaźniki procentowe zestawiono w kolumnie 5 poniższych tablic. W kolumnie 6 podajemy dla porównania wskaźniki procentowe wyznaczone na podstawie danych z roku ak. 1995/96 (liczba absolwentów w r.ak. 1995/96 w stosunku do liczby osób rozpoczynających studia w r.ak. 1991/92). Kierunki o najwyższych sprawnościach wyróżniono w kolumnach 5 i 6.

● Studia dzienne

Wydz.	Kierunek	Liczba osób przyjętych na studia w r.ak. 1992/93	Liczba absolwentów w r.ak. 1996/97	Sprawność w % dla r.ak. 1996/97 (4:3)	Sprawność w % dla r.ak. 1995/96
1	2	3	4	5	6
RAr	Architektura i Urb.	151	57	37,7	94,8
RAu	Aut. i Robotyka	100	52	52,0	50,0
	Elektronika i Tel.	196	78	39,8	51,2
	Informatyka	132	111	84,1	76,3
RB	Budownictwo	418	93	22,2	39,4
	Budownictwo inż. ^x	272	79	29,0	58,9
RCh	Inż. Chemicz. i Proc.	89	34	38,2	69,8
	Technolog. Chemiczna	252	72	28,6	47,0
RE	Elektrotechnika ^{xx}	231	65	28,1	33,0
	Elektrotechn. inż. ^x	98	34	34,7	36,5
RG	Górnictwo i Geol.	348	132	37,9	41,0
RIE	Inż. Środowiska	433	149	34,4	42,7
	Mech. i Bud. Maszyn ^{xx}	281	73	26,0	32,3
RMF	Fizyka Techniczna	65	25	38,5	46,2
	Matematyka	64	28	43,8	57,1
RMT	Aut. i Robotyka	96	58	60,4	46,7
	Mech. i Bud. Maszyn	153	49	32,0	45,2
	Wychow. Techniczne	157	26	16,6	38,6
RM	Inż. Materiałowa ^{xx}	124	57	46,0	60,8
	Metalurgia ^{xx}	154	45	29,2	29,5
	Transport	190	77	40,5	41,4
ROZ	Zarz. i Marketing	290	194	66,9	93,8
	Zarz. i Marketing inż. [^]	32	28	87,5	-
OGOŁEM		4326	1616	37,4	51,2

Uwaga:

- ^x - przyjęci w r.ak. 1993/94 - 3,5 i 4 letni tok studiów inż.
- [^] - przyjęci w r.ak. 1994/95 - 3 letni tok studiów inż. w Rybniku
- ^{xx} - w liczbie absolwentów:

- Mech. i Bud. Masz. - 13 absol. studiów inż.
- Inż. Materiałowa - 17 absol. studiów inż.
- Metalurgia - 21 absol. studiów inż.
- Elektrotechnika - 6 absol. studiów mu.

● Studia wieczorowe

Wydz.	Kierunek	Liczba osób przyjętych na studia w r.ak. 1992/93	Liczba absolwentów w r.ak. 1996/97	Sprawność w % dla r.ak. 1996/97 (4:3)	Sprawność w % dla r. ak. 1995/96
1	2	3	4	5	6
RAu	Elektronika i Tel.	-	9	-	60,0
RB	Budownictwo	100	20	20,0	-
RE	Elektrotechnika	135	18	13,3	46,3
RG	Górnictwo i Geol.	198	61	30,8	-
RIE	Inż. i Ochr. Środowiska	60	29	48,3	-
	Mech. i Bud. Maszyn	70	11	15,7	-
RMT	Mech. i Bud. Maszyn	64	15	23,4	-
RM	Inż. Materiałowa	61	16	26,2	-
	Transport	60	15	25,0	31,4
ROZ	Zarz. i Marketing	60	18	30,0	20,0
OGÓLEM		808	212	26,2	36,1

■ Nowoczesna aula na Wydziale Chemicznym

20 lutego na Wydziale Chemicznym nastąpiło uroczyste przekazanie do użytku zmodernizowanego audytorium nr 4 w gmachu przy ul. Ks. Marcina Strzody 5. Uroczystość zaszczycili swoją obecnością: JM Rektor prof. B. POCHOPIEŃ, Prorektor ds. Dydaktyki prof. W. ZIELIŃSKI oraz Dziekani prof. W. CHOLEWA (RM), prof. R. WILK (RIE) i prof. J. BENDKOWSKI (ROZ).

W swoim wystąpieniu do zebranych gości Dziekan Wydziału prof. J. ZAWADIAK powiedział m.in.:

"Szanowni Państwo!

Jesteśmy w sali, która przed modernizacją wyglądała podobnie jak ta piętro niżej. Dziś pomieścić się w niej może 148 słuchaczy, wymienione zostały okna, ogrzewanie, ocieplono ściany, zainstalowano nowoczesne energooszczędne oświetlenie. Lecz przede wszystkim sala odpowiada w dniu dzisiejszym stosownym przepisom przeciwpożarowym. Kiedy powstawała koncepcja przebudowy i modernizacji, autor projektu Pan Profesor Jerzy WITECZEK napisał, że w takiej sali jak dziś ta piętro niżej nie tylko nie chciałby brać udziału w wykładach, ale nie chciałby odbierać wysokiej nagrody.

Jeśli nasze plany modernizacji obiektów dydaktycznych uda się nam zrealizować to za dwa lata Wydział będzie dysponował trzema nowoczesnymi audytoriami, jednym na 180 miejsc i dwoma po 150 miejsc. Ta ilość pozwoli nie tylko zaspokoić nasze potrzeby, ale będziemy mogli zaoferować innym wydziałom możliwość korzystania z nich. Takie wstępne porozumienie zawarliśmy z Dziekanem Wydziału Mechaniczno-Technologicznego prof. Wojciechem Cholewą, któremu za pomoc finansową przy modernizacji zamierzamy udostępnić salę na jeden dzień w tygodniu przez okres 10 lat. Jesteśmy gotowi zawrzeć umowy z innymi wydziałami, którym brakuje dużych sal wykładowych."

Dziekani podziękował wszystkim tym, którzy przyczynili się do tego, że Wydział Chemiczny zyskał jedną z najnowocześniejszych sal dydaktycznych na Uczelni. Wykonawcą prac modernizacyjnych był Zakład Budowlano-Instalacyjny "Alfa" pana mgra inż. Wojciecha CAPUTY. Koszty modernizacji zostały poniesione częściowo przez Wydział, a częściowo przez liczną grupę sponsorów, do których należą: Spółka "Petrochemia SA" w Płocku, "Polifarb" SA Cieszyn-Wrocław, Centrala Produktów Naftowych C.P.N. SA Oddział w Katowicach, Centrala Produktów Naftowych C.P.N. SA. Oddział w Kędzierzynie-Koźlu, "Elektro-Hurt" w Gliwicach, "Fluor-Daniel - Prosynchem" w Gliwicach, "EJK" Spółka z o.o. w Gliwicach, "Profarb" - Technologie Chemiczne Spółka z o.o. w Gliwicach, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "INTEC" w Gliwicach, P.P.U. "A-P." Austriacko-Polska Spółka z o.o. w Żorach, Zakład Elektrod Węglowych SA w Raciborzu. Sponsorzy zmodernizowanej auli postanowili założyć Stowarzyszenie Przyjaciół Wydziału Chemicznego, którego zebranie założycielskie zaplanowano na dzień 15 marca br., właśnie w tej auli.

AMERYKAŃSKO-POLSKIE STUDIA PODYPLOMOWE

W czwartek, 20 lutego br. w salce restauracji "Przystań" w chorzowskim WPKiW odbyło się spotkanie Klubu Absolwenta Amerykańsko-Polskich Studiów Podyplomowych z zakresu przyjazdnej dla środowiska restrukturyzacji przemysłu ciężkiego. W spotkaniu uczestniczyła dwudziestokilkuosobowa grupa absolwentów. Wyśłuchano wykładów wygłoszonych przez: dyr. Firmy DORCHEM, byłego wiceministra przemysłu i handlu Herberta GABRYŚIA na temat prawa energetycznego, prezesa Hutniczej Izby Przemysłowo-Handlowej Tadeusza TORZA na temat zamierzeń restrukturyzacyjnych polskiego hutnictwa w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz Stanleya KABALI (Duquesne University, Pittsburgh) na temat strategii zapobiegania zanieczyszczeniom w przedsiębiorstwach amerykańskich.

Jak dotychczas absolwentami Amerykańsko-Polskich Studiów Podyplomowych zostało 89 dyrektorów i przedstawicieli kadry kierowniczej z kilkudziesięciu zakładów przemysłu ciężkiego. Najliczniejsza była grupa uczestników pierwszego cyklu reprezentująca huty i zakłady przemysłu stalowego (35). Nieco mniej licznie były reprezentowane branże metali nieżelaznych (24 dyrektorów) i energetyki (30).

Obecnie trwają zajęcia IV Kursu, w których uczestniczy 15 dyrektorów z 9 zakładów różnych branż przemysłu ciężkiego. Obrony prac dyplomowych odbędą się 20 maja 1998 r., natomiast uroczyste wręczenie dyplomów zaplanowane jest na połowę czerwca br.

Jerzy Barglik

ORGANIZACJA

W lutym 1998 roku ukazały się następujące **zarządzenia Rektora Politechniki Śląskiej:**

- Nr 16/97/98 z dnia 3 lutego w sprawie zmiany nazwy Centrum Kształcenia Inżynierskiego Politechniki Śląskiej na: Politechnika Śląska - Centrum Kształcenia Inżynierów i przyjęcia Regulaminu działalności CKI
- Nr 17/97/98 z dnia 4 lutego w sprawie wprowadzenia zmiany w wewnętrznej strukturze organizacyjnej Wydziału Architektury
- Nr 18/97/98 z dnia 4 lutego w sprawie wprowadzenia zmiany w wewnętrznej strukturze organizacyjnej Wydziału Organizacji i Zarządzania
- Nr 19/97/98 z dnia 4 lutego w sprawie wprowadzenia zmiany w wewnętrznej strukturze organizacyjnej Wydziału Inżynierii Środowiska i Energetyki

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

■ Wyjazdy, przyjazdy

W lutym 1998 r. Dział Współpracy z Zagranicą zarejestrował 36 wyjazdów do następujących krajów: Niemcy (10 osób), Czechy (9), Słowacja (5), USA (3), Rosja (2), RPA (2) oraz Belgia, Chiny, Dania, Francja i Holandia (po jednej osobie). Cele wyjazdów: konferencje - 23 osoby, konsultacje - 9, inne powody - 4.

W tym samym okresie do Uczelni przybyło 10 osób z zagranicy. Nasi goście przybyli z: Ukrainy (3 osoby), Słowacji (3), Czech (2) oraz Belgii i Słowenii (po jednej osobie).

■ Współpraca Politechniki Śląskiej z University of Tennessee

Politechnika Śląska jako jedna z czterech polskich uczelni technicznych uczestniczy w programie szkoleń technicznych na temat efektywnego użycia energii i zarządzania środowiskiem w Polsce. Program ten koordynowany jest przez University of Tennessee, a finansowany przez Amerykańską Agencję ds. Rozwoju Międzynarodowego. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że w ubiegłym roku podobny program został z powodzeniem zrealizowany w Czechach. Pierwsze spotkanie na temat polskiej edycji programu odbyło się w pierwszych dniach listopada ubiegłego roku w Warszawie podczas VII konferencji "Alliance of Universities for Democracy" (AUDEM). Następnie delegacja Uniwersytetu złożyła wizytę w Politechnice Śląskiej.

W dniach 13-18 lutego br. w Krakowie i Wadowicach odbyły się warsztaty szkoleniowe pt. "Efektywne użycie energii i zarządzanie środowiskiem" z udziałem dwudziestu osób z Politechniki Śląskiej, Krakowskiej, Warszawskiej oraz Akademii Górniczo-Hutniczej. W zajęciach uczestniczyła także przedstawicielka uczelni z Koszyc. Wykładowcami była trójka profesorów amerykańskich z Tennessee: Richard Jendrucko, Jerry Fryxell i Thomas Dean. Zajęcia praktyczne w laboratorium komputerowym prowadził uczestnik ubiegłorocznego programu czeskiego, profesor Uniwersytetu w Pradze: Karel Kabele. Celem szkolenia było uwypuklenie roli uczelni w promocji programów oszczędności energii i zarządzania środowiskiem. Podkreślono wzajemne związki między tymi dwoma zagadnieniami. Dokonano przeglądu ewolucji prawa ekologicznego i energetycznego w USA i wpływu tych uregulowań prawnych na działania przemysłu. Scharakteryzowano rozwój i aktualny status międzynarodowych standardów zarządzania środowiskiem. Przeprowadzono ćwiczenia obrazujące możliwości wykorzystania internetu w szkoleniach na temat efek-

tywnego wykorzystania energii. Zaprezentowano różnorodne, niekonwencjonalne metody nauczania studentów uczelni technicznych przedmiotów związanych z efektywnym użyciem energii i zarządzaniem środowiskiem, w tym między innymi: studia przypadku (case studies), ćwiczenia symulacyjne, projekty realizowane przy współpracy z przemysłem.

Zakończenie programu planowane jest na lipiec 1998 roku, kiedy kolejną wizytę w Politechnice Śląskiej złożyła grupa profesorów z University of Tennessee.

Jerzy Barglik

KONFERENCJE I SEMINARIA

■ Teoria i praktyka mas z bentonitami

W dniach 14-16 stycznia 1998 roku w Ośrodku Wczasowo-Hotelowym "BUK" w Rudach odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. "Teoria i praktyka mas z bentonitami" pod patronatem JM Rektora Politechniki Śląskiej prof. dra hab.inż. Bolesława POCHOPIENIA i Dziekana Wydziału Mechanicznego Technologicznego prof. dra hab.inż. Wojciecha CHOLEWY. Organizatorami konferencji były: Katedra Odlewnictwa Politechniki Śląskiej, Polska Akademia Nauk - Komisja Odlewnictwa w Katowicach, Katedra Tworzyw Formierskich Akademii Górniczo-Hutniczej oraz Komitet Badań Naukowych w Warszawie.

Zorganizowana III Konferencja jest już tradycyjną formą spotkań pracowników nauki i przemysłu zajmujących się problematyką lepiszczy bentonitowych, mas formierskich z bentonitami, dodatków technologicznych do mas z bentonitami, zwłaszcza dodatków węglonośnych, a także mechanizacją wybijania form, obiegiem mas zużytych, przerobem mas i szeroko pojętą ekologizacją procesów formowania i otrzymywania odlewów. Zakres tematyczny konferencji obejmował:

- przegląd światowych osiągnięć w badaniach lepiszczy bentonitowych,
- przegląd światowych osiągnięć w zakresie badania dodatków do mas bentonitowych,
- jakość odlewów i jej związek z jakością bentonitów, mechanizacją wybijania, parametrami termicznymi i fizyko-chemicznymi mas, sposobami przygotowania mas,
- środowisko i ekologię procesów formowania w masach z bentonitami,
- koszty i efektywność stosowania mas z bentonitami.

Prezentowana tematyka, mimo iż dotyczy dość wąskiego grona specjalistów, wywołała duże zainteresowanie, o czym świadczy duży udział w Konferencji pracowników krajowych odlewni

(53 uczestników). W sumie w Konferencji uczestniczyło 79 osób, w tym goście z zagranicy (Niemcy) oraz przede wszystkim dozór techniczny odlewni, w których wykorzystuje się masy bentonitowe i zakładów produkujących urządzenia do przerobu mas formierskich. W Konferencji wzięli udział również dostawcy materiałów formierskich i firmy projektowo-realizacyjne wykonujące zadania modernizacyjne w odlewnictwie (Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne "Real" z Zabrze, IKO - Niemcy, Kooperacja POLKO z Mikołowa, KOWENT S.A. z Końskich, SKÓREX z Żyrakowa, Fabryka Maszyn Odlewniczych z Krakowa).

Wygłoszonych zostało 26 referatów naukowych i dokonano prezentacji sześciu firm.

Józef Gawroński

■ Czystsza produkcja

Zagadnienia czystszej produkcji są gwarantem wszechstronnego rozwoju przemysłu. W ostatnim okresie odbyło się wiele spotkań poświęconych temu zagadnieniu. W styczniu 1997 r. odbyło się seminarium w Pradze - "Pollutant Release and Transfer Registers (PRTRs)", w kwietniu - seminarium OECD w Kownie na temat współpracy europejskich centrów czystszej produkcji, w październiku - Konferencja ECO Baltic w Gdańsku zorganizowana przez International Network for Environmental Management, poświęcona głównie zarządzaniu środowiskiem, a w listopadzie - "4th Roundtable on Cleaner Production" w Oslo.

W dniach 16-18 lutego 1998 roku w Pradze odbyły się warsztaty "Centra Czystszej Produkcji a tworzenie biznes planu", zorganizowane przez ETSU (Environment Technologies Support Unit) z Wielkiej Brytanii a sponsorowane przez British Know How Fund for Poland. Warsztaty te były adresowane do Centrów Czystszej Produkcji i Centrów Zapobiegania Zanieczyszczeniom z krajów Europy Środkowej i Wschodniej. W zajęciach uczestniczyli przedstawiciele jednostek zajmujących się tematyką czystszej produkcji działających przy Politechnice Śląskiej - NIF-NOT Centrum Czystszej Produkcji i Centrum Zapobiegania Zanieczyszczeniom WEC, a także Polacy pracujący w organizacjach międzynarodowych, w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Regionalnym Centrum Ochrony Środowiska w Budapeszcie. Program warsztatów obejmował między innymi takie zagadnienia jak: rola centrów czystszej produkcji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, przeprowadzenie monitoringu oraz tworzenie biznes planu.

Barbara Boryczka

Centrum Zapobiegania Zanieczyszczeniom WEC przy Politechnice Śląskiej

REFORMA SYSTEMU EDUKACJI

Ministerstwo Edukacji Narodowej nadesłało do naszej Redakcji opracowanie pt. "Reforma systemu edukacji - koncepcja wstępna" z prośbą o zapoznanie z jego treścią Szanownych Czytelników. Pani mgr Anna KRYŚ-DYJA, dyrektor Biura Informacji i Promocji MEN, prosząc o rozpowszechnienie tego liczącego 18 stron opracowania, napisała m.in. "Jesteśmy zainteresowani szerokim upublicznieniem zawartych w nim treści - chcemy, aby wszelkie przemiany w oświacie poprzedzała szeroka debata publiczna, aby nie przebiegały one obok oczekiwania społecznych".

Cytowane wyżej opracowanie zawiera 8 następujących rozdziałów:

1. Uwagi wstępne
2. Koncepcja struktury systemu edukacji
3. Zarządzanie i nadzorowanie systemu edukacji w nowej strukturze ustroju szkolnego
4. Reforma programowa
5. System oceniania - egzaminy państwowe
6. System finansowania edukacji
7. Koncepcja statusu zawodowego nauczyciela
8. Harmonogram prac przygotowawczych do reformy

W styczniowym wydaniu Z ŻYCIA... zapoznaliśmy Państwa z koncepcją struktury systemu edukacji (p. KRONIKA REKTORSKA), gdzie przedstawiliśmy w relacji z posiedzenia Konferencji Rektorów Polskich Uczelni Technicznych schemat ustroju szkolnego.

Niżej prezentujemy wybrane, naszym zdaniem te najistotniejsze, fragmenty całej koncepcji reformy.

Celowość podjęcia reformy edukacji uzasadnia się następująco:

Zmiana ustroju państwa musi w sobie zawierać reformę ustroju edukacji. Niedomogi obecnego systemu edukacji są powszechnie znane, a wynikają one z neopozytywistycznej koncepcji szkoły z początku kończącego się XX wieku. Od tej koncepcji, poprzez dość radykalne reformy odeszły już wszystkie zaawansowane cywilizacyjne kraje, szczególnie w Europie.

Podstawowymi cechami tego starego systemu edukacyjnego są:

- prymat informacji (rozumianej jako zbiór faktów) nad umiejętnościami,
- nauczanie wg dziedzin akademickich,
- ograniczenie roli wychowawczej szkoły i brak współpracy wychowawczej z domem,
- wąsko profilowane i długotrwałe nauczanie zawodowe,

- prymat kształcenia zbiorowego nad indywidualnym.

Za najważniejsze, bezpośrednie powody decydujące o konieczności możliwie szybkiego przeprowadzenia kompleksowej reformy całego systemu edukacyjnego, należy uznać:

- brak zdolności adaptacyjnej obecnego systemu edukacji do tempa i zakresu przemian cywilizacyjnych i społecznych,
- kryzys roli wychowawczej szkoły wynikający z dominacji przekazywania informacji nad kreowaniem umiejętności i kształtowaniem osobowości,
- brak równości szans w dostępie do edukacji na każdym jej poziomie i niski wskaźnik procentowy młodzieży uzyskującej średnie i wyższe wykształcenie,
- dostosowanie kształcenia zawodowego do zmieniających się potrzeb gospodarki rynkowej,
- potrzebę silniejszego powiązania szkoły na każdym poziomie z rodziną i społecznością lokalną.

Czynnikami sprzyjającymi i mobilizującymi do wprowadzenia kompleksowej reformy są:

- narastająca potrzeba sprostania wyzwaniom wynikającym z integracji kraju z Unią Europejską,
- konieczność zmian wynikających z reformy ustrojowej państwa,
- głęboki niż demograficzny populacji 6-7-latków osiagający swe minimum w latach 2001-2002.

Kompleksowość reformy uzasadnia fakt, że obejmuje ona następujące obszary:

- strukturę systemu edukacji od przedszkola do studiów doktoranckich wraz z wprowadzeniem nowego ustroju państwa,
- reformę programową obejmującą wprowadzenie podstaw programowych i zmiany w organizacji i metodach kształcenia,
- stworzenie niezależnego od szkoły systemu i zasad oceniania i egzaminowania,
- określenie statusu ekonomicznego, źródeł i sposobów finansowania szkoły,
- określenie wymogów kwalifikacyjnych dla nauczycieli i powiązanie ich ze ścieżkami awansów oraz systemem wynagradzania na odpowiednio wysokim poziomie.

Struktura systemu edukacji, zawiera trzy wyraźnie wyodrębnione formy kształcenia szkolnego, tj.:

- szkoła podstawowa (6 lat)
- gimnazjum (3 lata)
- liceum (3 lata)

oraz trzy etapy kształcenia akademickiego:

- licencjat (6-8 semestrów)
- magisterium (3-5 semestrów)
lub jednolite studia magisterskie (10-12 semestrów) i
- studia doktoranckie (ok. 4 lat).

Projektowany harmonogram wprowadzania zmian ustroju szkolnego i reformy programowej przedstawia się następująco:

- W roku szkolnym 1998/1999 każdy uczeń i jego rodzice oraz wszyscy nauczyciele uzyskują pełną informację o planowanej przebudowie struktury ustroju szkolnego i czekających ich zmianach.
- W roku szkolnym 1999/2000 uruchomiona zostanie szkoła podstawowa 6-letnia, czyli klasy od I do VI będą się kształcić w nowym ustroju szkolnym. W klasach od I do III (I cykl) oraz w klasie IV (pierwszy rok II cyklu) wprowadzana będzie reforma programowa, natomiast w klasach V i VI realizowane będą programy przejściowe.
Uczniowie, którzy w dotychczasowej strukturze byłoby w klasie VII zaczynają naukę w I klasie gimnazjum (III cykl). Natomiast uczniowie klasy VIII będą kontynuować kształcenie według dotychczasowego systemu, tak pod względem ustrojowym, jak i programowym.
- W kolejnych latach szkolnych 2000/2001 i 2001/2002 powstaną I i II klasy gimnazjum, a w roku szkolnym 2002/2003 uruchomione zostaną I klasy 3-letniego liceum profilowanego oraz 2-letniej szkoły zawodowej.

Pełne wdrożenie nowego ustroju szkolnego oraz reformy programowej nastąpi w ten sposób od roku szkolnego 2004/2005.

W procesie dostosowania systemu edukacji do planowanej zmiany ustroju państwa przewiduje się:

- przekazanie publicznych szkół podstawowych i gimnazjum gminom, szkół licealnych, zawodowych i innych placówek jako zadania własne organów samorządu terytorialnego,
- rozdzielenie nadzoru pedagogicznego i prawnego od prowadzenia szkół i placówek, oddając nadzór administracji państwowej, rządowej i wojewódzkiej,
- wzrost roli organów społecznych takich jak rady rodziców oraz działających jako gminne, powiatowe, wojewódzkie rady szkolne,
- realizację zasady gospodarczej i organizacyjnej autonomii szkół i placówek lub ich zespołów,
- zachowanie samorządności i autonomii poddanych nadzorowi administracji rządowej szkół wyższych, z zapewnieniem wpływu samorządu wojewódzkiego na zgodność rozwoju i działal-

ności uczelni ze strategicznymi potrzebami regionu.

Reforma programowa zakłada:

- odejście od encyklopedycznego nauczania,
- przygotowanie do samodzielnego życia,
- położenie nacisku na rozwój ucznia, określenie jego predyspozycji i właściwej drogi do edukacji,
- wdrożenie podstaw programowych definiujących zadania edukacyjne szkoły na poszczególnych jej szczeblach oraz zwiększenie autonomii szkół i nauczycieli w zakresie wyboru tempa, metod i nowych technik pracy,
- dopuszczenie do użytku szkolnego oprócz ujętych w wykazie programów akceptowanych przez Ministra Edukacji Narodowej, także szkolnych programów nauczania dla konkretnego oddziału szkoły, akceptowanych do użytku przez radę pedagogiczną szkoły,
- dopuszczenie zarówno tradycyjnych przedmiotów nauczania, jak i zintegrowanych bloków przedmiotów,
- określenie zadań dla uczniów, stawianych wymagań oraz zasad wewnątrzszkolnego i zewnętrznego oceniania.

Kontrola efektów edukacji prowadzona będzie przez:

- A) Sprawdzian kompetencji ucznia po zakończeniu nauki w szkole podstawowej.
- B) Sprawdzian preorientujący - organizowany na zakończenie nauki w gimnazjum.
- C) Maturę państwową organizowaną na zasadach stosowanych w programie "Nowa Matura" (NM). W fazie rozważań jest dwupoziomowy - w poszczególnych dyscyplinach - system tego egzaminu. Nowa Matura - po wcześniejszych doświadczeniach pilotażowych - obligatoryjnie zostanie wprowadzona w roku szkolnym 2001/2002 dla absolwentów szkół średnich starego ustroju, natomiast od 2004/2005 roku dla absolwentów szkół średnich nowego ustroju oświaty.

Egzaminy będą przygotowywane i przeprowadzane przez Centralną i Regionalne Komisje Egzaminacyjne.

Przewiduje się następujące **źródła i zakres finansowania:**

- dotacje-subwencje z budżetu państwa lub gminy, z utrzymaniem zasady, że szkoła (placówka) otrzymuje podmiotową dotację budżetową tylko z jednego źródła, tj. organu prowadzącego (gminy, powiatu, w wyjątkowych przypadkach samorządu wojewódzkiego lub wojewody) pokrywającą wariantowo:
 - a) całość wydatków bieżących szkoły (placówki), lub

- b) tylko koszty wynagrodzeń nauczycieli, albo
- c) tylko koszty wynagrodzeń wszystkich grup pracowników, zakładając, że wydatki rzeczowe będą finansowane z innych źródeł,

- uzupełniająca dotacja z środków własnych prowadzącego organu samorządowego, pozapłacowe wydatki bieżące,
- wpływy z ubocznej działalności szkoły, w tym przychody dotychczasowych gospodarstw pomocniczych, środki specjalne, wpłaty rodziców, darowizny, dotacje gospodarczych i społecznych podmiotów patronackich,
- dotacje celowe z budżetu państwa i budżetów organów samorządowych na inwestycje związane z rozbudową lub modernizacją szkół (placówek).

Status nauczyciela proponuje się oprzeć na następujących elementach pragmatyki awansu zawodowego i płacowego:

- 1) ustanowienia 6 kategorii stanowisk nauczycielskich, tj.:
 - nauczyciel stażysta
 - nauczyciel kontraktowy
 - nauczyciel
 - nauczyciel specjalista (mianowanie)
 - nauczyciel dyplomowany
 - profesor oświaty
- 2) ustanowienie wymagań kwalifikacyjnych w zakresie:
 - a) nienagannej postawy moralno-etycznej,
 - b) posiadanego cenzusu wykształcenia, uzyskania drogą szkolenia i złożenia egzaminu państwowego stopni specjalizacji zawodowych,
 - c) pozytywnej oceny dorobku innowacyjnego w dydaktyce i wychowaniu lub dorobku programowego w dydaktyce i wychowaniu z recenzją spoza szkoły,
 - d) odpowiedniej praktyki nauczycielskiej,
 - e) przyjęcia określanego przez Ministra Pracy i Płacy minimalnego wynagrodzenia osobowego jako mnożnika uposażeń zasadniczych w poszczególnych kategoriach stanowisk nauczycielskich - z wprowadzeniem w uposażenie zasadnicze większości dodatków specjalnych,
 - f) utrzymania następujących dodatków do wynagrodzenia zasadniczego:
 - za staż pracy,
 - za godziny ponadwymiarowe w stosunku do określonego pensum dydaktycznego,
 - za warunki trudne,
 - za wychowawstwo klasy,
 - za pełnione funkcje kierownicze lub koordynacyjne.

W harmonogramie prac przygotowawczych do reformy przewidziano m.in. w okresie od lutego 1998 r. do marca 1999 r. przygotowanie projektów nowelizacji ustaw oraz aktów wykonawczych.

SZKOŁA POLSKA - STANDARY EUROPEJSKIE

W styczniowym wydaniu czasopisma "Nasze Zabrze" ukazał się obszerny wywiad z profesorem Wilibaldem WINKLEREM, zabrzaniem, byłym Rektorem Politechniki Śląskiej i obecnie Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Niżej zamieszczamy wybrane fragmenty rozmowy, którą z Panem Profesorem przeprowadził Pan Maciej ŁUKOWSKI.

- Panie Profesorze, na niwie akademickiej osiągnął Pan chyba wszystko, co możliwe. Jako wybitny specjalista w zakresie automatyki zabezpieczeniowej systemów elektroenergetycznych zyskał Pan uznanie w kraju i na świecie. Przez sześć lat sprawał Pan funkcję Rektora Politechniki Śląskiej, jest Pan dyrektorem Instytutu. Teraz poszedł Pan w ministrowie. Spytał przekornie: po co to Panu?

- Jeszcze rok, pół roku temu, gdyby zaproponowano mi pracę w ministerstwie prawdopodobnie bym odmówił. Już przedtem interesowałyby mnie Komitet Badań Naukowych. Okazało się jednak, że nigdy nie należy mówić nigdy. Jak zapewne pan pamięta, na stanowisko ministra kandydował m.in. prof. Andrzej Wiszniewski. Przez wiele lat współpracowaliśmy ze sobą, w kraju i za granicą ukazało się kilka naszych publikacji naukowych, zawiązała się między nami przyjaźń. Kiedy więc wstępnie zaproponował mi pracę w MEN, nie bardzo mogłem odmówić. Ostatecznie ministrem został prof. Mirosław Handke.

- Mimo tej zmiany osoba Pana nadal była brana pod uwagę. Otrzymał Pan propozycję objęcia stanowiska podsekretarza stanu do spraw integracji europejskiej i współpracy z zagranicą.

- Nie będę ukrywał, że propozycja premiera Buzka była niezwykle kusząca. Ta sfera działań MEN to ogromne pole do popisu. Dotychczas nie było w ministerstwie takiego stanowiska, działało tylko biuro o znacznie mniejszych - z natury rzeczy - kompetencjach. Otwierały się przede mną nowe możliwości i perspektywy działania. Mimo

to decyzja o przyjęciu stanowiska nie była łatwa. Nie jestem i nigdy nie byłem rasowym politykiem. Z drugiej strony, kiedy się powiedziało "A" trzeba powiedzieć również "B". Skoro kiedyś zgodziłem się zostać Rektorem, a ostatnio kandydowałem w wyborach do Senatu, trudno zatrzymać się w pół drogi. W wyborach głosowało na mnie blisko 400 tys. osób (w tym miejscu chciałbym im wszystkim jak najserdeczniej podziękować), widać moja osoba i mój program zostały przez nie zaakceptowane. (...) Mam natomiast nadzieję, że jako wiceminister będę mógł zrealizować przynajmniej niektóre z punktów mojego programu wyborczego.

- No właśnie. MEN to niezwykle trudny i niewdzięczny resort, polskiej zaś szkole dość chyba daleko do europejskich standardów? Jakie sprawy uważa Pan za najpilniejsze do załatwienia?

- Cel jest jasny. Trzeba dostosować polskie szkolnictwo do norm i standardów obowiązujących w jednoczącej się Europie. Taki jest warunek naszej przynależności do Unii Europejskiej. Efektem owego dostosowania będzie pełna ekwiwalencja świadectw, matur, dyplomów bez potrzeby weryfikacji czy nostryfikacji. Absolwent jakiegokolwiek polskiej szkoły będzie traktowany tak samo jak jego kolega z Niemiec, Wielkiej Brytanii, czy Hiszpanii. O tym jaki jest stan polskiego szkolnictwa wiemy z licznych opracowań i raportów zachodnich ekspertów, doskonale znających europejskie normy i wymagania, a zarazem obiektywnych. Z tych opracowań wynika, że najwięcej zastrzeżeń budzi sposób kształcenia i wychowania na szczeblu podstawowym. Na Zachodzie przez pierwsze kilka lat nauki dzieci uczą się bawiąc. Nie zmusza się ich na siłę do pamięciowego opanowywania rozmaitych, często zbędnych lub przedwczesnych, informacji. To pozwala uniknąć szkolnego stresu, który poprzez strach prowadzi niekiedy do całkowitego odrzucenia szkoły. Być może warto powrócić i do polskich doświadczeń. Przed wojną była czteroklasowa szkoła powszechna, po której ukończeniu uczeń szedł do ośmioklasowego gimnazjum (...).

- W gestii Pana jako wiceministra będą także kontakty zagraniczne

- To prawda. Do moich obowiązków należą m.in. kontakty i wspieranie polskich szkół za granicą, zwłaszcza na Wschodzie. Wspólnie ze Wspólnotą Polską będziemy im pomagać finansowo. Uważam, że wszystkim dzieciom pochodzenia polskiego trzeba stworzyć możliwości kontaktu z językiem i kulturą polską, a absolwentom tych szkół dać szansę na studia w Polsce.

Bardzo dobrze rozwija się współpraca polsko-niemiecka. Wymiany młodzieży w ramach tzw. Ju-

gendwerk przynosi owoce w postaci lepszego wzajemnego poznania. Zanik fobii i uprzedzeń narodowościowych wśród młodzieży obu krajów jest wyraźnie dostrzegalny. Wielkie nadzieje wiążemy z rozwojem współpracy w trójkącie Izrael-Niemcy-Polska. Oczywiście będziemy popierać kontakty także z innymi krajami europejskimi (...).

Z NOTATNIKA PRZEWODNICZĄCEGO RG Sz.W.

Dziś w tej rubryce przedstawiamy: streszczenie "Memoriału w sprawie roli edukacji w kształtowaniu przyszłości Polski", opracowanego przez Komitet Prognoz "Polska w XXI wieku" przy Prezydium PAN, fragmenty uchwały Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego w sprawie zasad dotacji dydaktycznej oraz stanowisko z dnia 22 stycznia br. w sprawie plagiatów prac naukowych.

■ **Memoriał w sprawie roli edukacji w kształtowaniu przyszłości Polski - streszczenie opracowane w imieniu Komitetu Prognoz "Polska w XXI wieku" przez prof. Leszka Kuźnickiego**

Współczesna cywilizacja i prognozy dotyczące przyszłości stwarzają nowe wyzwania edukacyjne w 3 płaszczyznach.

W płaszczyźnie ogólnocywilizacyjnej narasta, jak nigdy dotąd, potrzeba zasadniczego zwiększenia funkcji wychowawczej i kulturowo twórczej edukacji i jej wykorzystania w walce z brutalizacją życia współczesnego.

W płaszczyźnie dostosowania do rozwijającej się obecnie cywilizacji informacyjnej istnieje pilna konieczność wykształcenia człowieka zdolnego do funkcjonowania w tej cywilizacji, przygotowanego do wykorzystania nowoczesnych technik informatycznych i multimedialnych.

W płaszczyźnie procesów integracji z Unią Europejską oraz rynku pracy rośnie konieczność rozwiązania problemu podniesienia kwalifikacji i edukacji naszego społeczeństwa jako czynnika konkurencyjności w ramach wspólnoty, do której wchodzimy. **Jeżeli nie rozwiążemy tych problemów istnieje realna groźba, że przypadnie nam trzeciorzędne miejsce w tej wspólnotie.**

Stworzenie nowoczesnego wyższego wykształcenia może stać się równocześnie wielką szansą dla ludzi młodych, umożliwić właściwe ich przygotowanie do życia i zdobycie trwałego miejsca w społecznym podziale pracy, a tym samym obronić ich przed bezrobociem. **Niestety nasze elity polityczne dotychczas nie wykazały zrozumienia wagi edukacji narodowej.** Obecny stan naszej edukacji stanowi dramatyczne zagrożenie i utrudniać może procesy dostosowawcze do tych wyzwań przyszłości. Przeżywamy głęboką zapaść sy-

stemu edukacji i regres w jej bazie materialnej. Ograniczanie wychowania przedszkolnego i znaczne osłabienie szkolnictwa podstawowego obniża szanse edukacyjne wielu środowisk społecznych. Niepokoić może żywołowa i chaotyczna komercjalizacja szkół wyższych. Towarzyszy temu dramatyczne obniżenie jakości szkolnictwa wyższego.

W obliczu tego dramatycznego zagrożenia Komitet nasz uważa że:

1. **Strategia zwiększenia wysiłku edukacyjnego społeczeństwa polskiego powinna zajmować czołową pozycję w strategii rozwoju kraju w najbliższych 15 latach i polityce rządu.**
2. Dalsze opóźnianie reformy grozi więc wręcz nieobliczalnymi konsekwencjami, straty tym powodowane są bowiem trudne do odrobienia.
3. Część środowiska nauczycielskiego zajmuje postawy konserwatywne, a ich konkurujące ze sobą związki zawodowe nie są rzecznikami rzeczywistej reformy.
4. **Trzeba szeroko pojmować edukację i przeciwstawiać się sprowadzaniu jej reformy wyłącznie do form szkolnych.** Współczesna nauka każe widzieć w edukacji cały system oddziaływania na świadomość, postawy i zachowanie ludzkie. (...)
5. **Sukces reformy systemu edukacji zależy od stopnia jej powiązania z długookresową sytuacją demograficzną i wizją rozwoju cywilizacyjnego i gospodarczego kraju.**

Sytuacja demograficzna w ciągu najbliższych 10 lat, a mianowicie przewidywane **zmniejszenie liczby dzieci w wieku szkolnym stwarza obecnie wyjątkową i niepowtarzalną szansę dla przeprowadzenia właśnie teraz głębokiej reformy edukacji narodowej.** Liczba młodzieży w wieku szkolnym do lat 14 zmniejszy się do roku 2010 o 1,6 mln osób. Równocześnie wzrost liczby młodzieży w wieku szkoły średniej i wyższej do roku 2000 o prawie 0,5 mln osób stwarzać będzie silny nacisk na szkoły średnie i wyższe. Jeżeli temu nie sprostamy może to spowodować zwiększenie marginesu frustracji i zagrożenia przestępczością.

W obliczu tych wyzwań reforma edukacji wymaga naszym zdaniem rozwiązania 4 kluczowych problemów.

Pierwszy to zasadnicza przebudowa form kształcenia zawodowego w kierunku przejścia do modelu, który już obecnie dominuje w wielu krajach (np. w Niemczech), w którym większość przygotowania zawodowego przejmują zakłady

pracy i pozaszkolne podmioty zdobywania kwalifikacji.

Przejście do tego modelu powinno być jednak stopniowe. **Przeciwstawiamy się więc próbom administracyjnej likwidacji szkół zawodowych.** Ich likwidacja lub rekonstrukcja powinna przebiegać stopniowo.

Drugi kluczowy problem to stopniowe upowszechnienie wykształcenia ogólnokształcącego tak, aby ok. 3/4 młodzieży w wieku 15-19 lat objąć kształceniem w szkołach maturalnych, przy jakościowych zmianach w programach nauczania na tym szczeblu.

Trzeci problem to rozwój kształcenia wyższego na poziomie akademickim tak aby objąć nim 35-40% młodzieży w wieku 20-24 lat. Powinno temu towarzyszyć upowszechnianie różnych form dalszego kształcenia po uzyskaniu matury. Szczególną rolę powinny tu odegrać wyższe szkoły regionalne. Wszystkimi formami kształcenia po maturze powinno się docelowo objąć 2/3 całej populacji w wieku 20-24 lat.

Popieramy i wysoko oceniamy rozwój szkół niepublicznych. Nie może on jednak prowadzić do pogorszenia jakości kształcenia. Słuszne dążenie do samodzielności szkół, katedr, czy instytutów musi być podporządkowane temu wymogowi.

Czwarty problem to wykorzystanie nowych technik multimedialnych i teleedukacyjnych, występujących obecnie w skali uprzednio nie wyobrażalnej, do masowego rozwoju kształcenia ustawicznego i przekształcenie go w trwały element systemu edukacji. Chodzi więc o to, aby w ramach systemem kształcenia "przez całe życie" co najmniej 1/3 populacji czynnej zawodowo była stale objęta doskonaleniem swoich kwalifikacji.

Najważniejszym elementem systemu edukacji narodowej jest nauczyciel. Konieczne jest zasadnicze podniesienie wynagrodzeń w tej dziedzinie. Jednakże naszym zdaniem ten wzrost powinien być bezpośrednio powiązany z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych i realizowany selektywnie, a nie powszechnie, głównie w stosunku do kadry podnoszącej swoje kwalifikacje i nowej napływającej do zawodu.

Potrzebna jest nam prawdziwa rewolucja programowa. Jej istotą musi być przejście od systemu opartego, jak dotychczas, na zasadzie posłuszeństwa i dyscypliny do systemu opartego na przygotowaniu jednostki do kreowania własnym życiem na zasadzie odpowiedzialności za własne decyzje.

To zaś zakłada konieczność nabycia przez nauczycieli umiejętności rozwijania innowacyjnych

indywidualności i wspierania rozwoju talentów. Kluczową rolę w systemie edukacji muszą odegrać działania na rzecz tworzenia w jak najszerszym zakresie jednostek ludzkich i zespołów o nastawieniu innowacyjnym, zdolnych do aktywnego dostosowania się do zmian w życiu oraz do nowej cywilizacji.

Istotne znaczenie ma opanowanie znajomości co najmniej jednego języka obcego do roku 2010, a dwóch do roku 2020 przez każdego absolwenta szkoły średniej i wyższej.

Każdy absolwent szkoły średniej powinien opanować technikę użytkowania komputera i komunikacji multimedialnej, łącznie z elementami programowania komputerów.

Wypowiadamy się przeciwko przerzucaniu wszystkiego na grę rynkową oraz marginesowemu traktowaniu społecznych zobowiązań i odpowiedzialności państwa w tej dziedzinie oraz zbyt jednostronnemu dostosowaniu do reguł gospodarki rynkowej. Stąd uważamy za wątpliwą koncepcję bonów oświatowych i podobnych inicjatyw, które do tego zmierzają.

Natomiast uważamy, że kluczowe znaczenie ma zapewnienie równych szans na wszystkich szczeblach edukacji.

Z tego punktu widzenia należy jak najszybciej powstrzymać regres edukacji na wsi. Tam bowiem mieszka 38% ludności Polski. W tym celu musi być zwiększona pomoc dla ludności wsi w kształceniu dzieci i młodzieży. W szkolnictwie wiejskim w ciągu 10 lat powinniśmy zapewnić pracownie komputerowe w każdej pełnej szkole podstawowej.

Do roku 2005 każda szkoła w miastach powinna mieć pracownię komputerową, a do roku 2010 również dostęp do internetu.

Zdajemy sobie sprawę, że wdrożenie tych propozycji wymagać będzie wielkich środków i zasadniczego zwiększenia wydatków na edukację. Oznacza to w tym również konieczność zwiększenia wydatków na ten cel z budżetów rodzin, ale równie szybki wzrost konieczny jest w wydatkach państwa. "Inwestycje w człowieka" są jednak najbardziej opłacalnym rodzajem inwestycji dla społeczeństwa. Nie wykluczamy przy tym potrzeby utworzenia Narodowego Funduszu Rozwoju Edukacji.

W tym świetle istnieje konieczność przyjęcia określonej strategii rozwiązywania tych problemów, a więc ustalenia najwyższych priorytetów i kolejności działania.

Uważamy za najważniejsze dokonanie postępu w dwóch dziedzinach, które odgrywają kluczową rolę w powodzeniu reformy, a mianowicie:

1. Rozszerzenie zasięgu kształcenia średniego, kończonego maturą, co wymagać będzie przesunięcia nakładów na szkolnictwo ogólnokształcące w ramach ogólnego zwiększenia wydatków na oświatę.
2. Zmiany w szkolnictwie wyższym w taki sposób, aby zapewnić pierwszeństwo dla kształcenia kadry dla szkół średnich i wyższych, co warunkuje realizację reformy.

Sprawa reformy edukacji oraz podniesienia poziomu wykształcenia i kwalifikacji naszego społeczeństwa powinna być przedmiotem powszechnej zgody narodowej ponad podziałami partyjnymi i politycznymi.

■ Uchwała RG Sz. W. w sprawie zasad podziału dotacji dydaktycznej oraz limitów wynagrodzeń osobowych przy użyciu formuły algorytmu podziału funduszy budżetowych - wybrane fragmenty

- Algorytm podziału środków budżetowych MEN na dotację dydaktyczną dla dotowanych szkół wyższych MEN jest instrumentem realizacji polityki Rządu RP w sferze państwowego szkolnictwa wyższego, którego konstrukcja i parametry (w niektórych latach po jego wprowadzeniu modyfikowane) wyznaczają lepiej czy gorzej zobiektywizowane kryteria podziału środków budżetowych na ten sektor szkolnictwa wyższego w Polsce.

W opinii RG jest to polityka ekstensywnego rozwoju państwowego szkolnictwa wyższego, a więc zorientowana przede wszystkim na osiąganie celów ilościowych w tym sektorze (np. na coroczne zwiększanie wskaźnika skolaryzacji) jak i w odniesieniu do gospodarki (np. na rozwój dziennych i zaocznych studiów doktoranckich). Nacisk na osiąganie tych celów w realiach szczupłości środków budżetowych przeznaczonych na szkolnictwo wyższe zaowocował regresem w sferze bazy materialnej szkół wyższych, ogromnym niezaspokojeniem potrzeb remontowych i odtworzeniowych uczelni, pogorszeniem warunków płacowych kadry akademickiej i personelu administracyjnego uczelni państwowych.

W tej sytuacji RG stwierdza, że modyfikacje parametrów algorytmu podziału dotacji budżetowej MEN dla szkół wyższych co najwyżej mogą przyczynić się do poprawienia stopnia obiektywizacji rozdziału niewystarczających środków budżetowych między uczelniami. Nie wpłyną natomiast w odczu-

walnej mierze na poprawę jakościowych warunków studiów, na wzrost stopnia zaspokojenia potrzeb remontowych czy odtworzeniowych uczelni.

- Rada Główna przyjmuje do wiadomości proponowane, kierunkowe propozycje w zakresie podziału globalnej bazowej dotacji dydaktycznej oraz limitów bazowych wynagrodzeń osobowych, które są analogiczne jak w roku 1997. Z uwagi jednak na palące potrzeby szkół wyższych w zakresie prac remontowych RG uważa, iż wszelkie dodatkowe środki budżetowe ujawnione w roku 1998 powinny być w pierwszej kolejności kierowane na zaspokojenie tych potrzeb, przy spełnieniu wszystkich merytorycznych kryteriów przez uczelnie wnioskujące o takie dodatkowe środki.

Rada Główna przyjmuje też do wiadomości propozycję zastosowania na rok 1998 reguły ekstrapolowania z ubiegłego roku zasadniczych propozycji podziału limitu bazowych wynagrodzeń osobowych dla uczelni państwowych MEN na część zasadniczą limitu, który będzie rozdzielany na wynagrodzenia osobowe w ramach działalności dydaktycznej oraz na część rozdysponowywaną w odniesieniu do wynagrodzeń pracowników domów i stołówek studenckich.

- Rada Główna popierając działania na rzecz utrzymania proporcji między liczbą studentów kształconych w trybie stacjonarnym i liczbą studentów kształconych na studiach niestacjonarnych proponuje przyjąć przelicznik liczby studentów na studiach wieczorowych i zaocznych w relacji do studiów dziennych jak 0,2:1. Jednocześnie RG akceptuje propozycje MEN wprowadzenia w 1998 r. zasady polegającej na ujmowaniu w przelicznikach algorytmicznych liczby studentów ogółem na studiach wieczorowych i zaocznych w liczbie nie większej od liczby studentów ogółem na studiach dziennych na analogicznym kierunku studiów w danej uczelni.
- Rada Główna obecnej kadencji, podobnie jak w kadencjach ubiegłych, wielokrotnie formułowała opinię co do konieczności zmiany polityki edukacyjnej państwa w sferze szkolnictwa wyższego, a w ślad za tym zwiększenia udziału wydatków budżetu państwa na państwowe szkoły wyższe, przy jednoczesnym zbudowaniu efektywnego, stabilnego i wieloźródłowego systemu finansowania kosztów kształcenia.

Rada Główna, odnotowując propozycję MEN w sprawie zasad podziału dotacji dydaktycznej oraz limitów wynagrodzeń osobowych na rok 1998, zwraca się z apelem do Ministra Edukacji Narodowej, o spowodowanie zasadniczej zmiany polityki edukacyjnej państwa w sferze szkolnictwa wyższego, w tym opracowania nowych mechanizmów i instrumentów finansowych jej realizacji, proponując swój udział w tych pracach.

■ Stanowisko Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 stycznia 1998 r.

W ostatnich tygodniach pojawiły się w prasie doniesienia o ujawnionych plagiatach prac naukowych. Skala zjawiska ujawnionego ostatnio na drastycznym jednostkowym przykładzie i okres czasu w jakim dokonywano plagiatów mogą być uznane za wyraz przekonania o praktycznej bezkarności tego procederu. Sprawą tą zajmują się już stosowne gremia i instytucje. Rada Główna Szkolnictwa Wyższego nie wypowiadając się co do stopnia winy osoby bądź osób w tej sprawie, uważa za konieczne zajęcie stanowiska w kwestiach wykraczających poza to jednostkowe zdarzenie.

Jest sprawą oczywistą, że od pracownika naukowego - badacza mającego dociekać prawdy - powinno się wymagać zachowywania szczególnie wysokich standardów skrupulatności, rzetelności i uczciwości w prowadzonych przez niego pracach naukowych oraz w publikacjach będących wynikami tych prac. Wszelkie uchybienia w tym względzie przynoszą społeczności uczonych wielką szkodę - utrudniając dochodzenie do prawdy oraz obniżając autorytet uczonego w świadomości społecznej. Jest rzeczą wielkiej wagi, aby mogące się - jak wszędzie - zdarzyć przypadki nieuczciwości były przez społeczność uczonych zdecydowanie potępiane. Dlatego szczególnie niepokój budzi fakt, że w związku z omawianą obecnie sprawą plagiatów zdarzają się - przekazywane przez prasę - wypowiedzi, świadczące bądź o niezrozumieniu, bądź też o całkowitym lekceważeniu znaczenia rzetelności i uczciwości w pracach naukowych.

Rada Główna uważa, że konieczne jest pilne podjęcie zdecydowanych działań na rzecz przestrzegania podstawowych kanonów etyki pracowników nauki w społeczności akademickiej. W ustawach dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki muszą się znaleźć przepisy umożliwiające wyciąganie daleko idących konsekwencji wobec osób naruszających te zasady.

RÓŻNE

■ Wicepremier i Minister Finansów prof. Leszek Balcerowicz powołał gabinet polityczny, złożony z 13 doradców, wśród których jest **prof. dr hab.inż. Jan POPCZYK**, profesor zwyczajny w Instytucie Elektroenergetyki i Sterowania Układów Politechniki Śląskiej, były prezes Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. i obecny ekspert Centrum im. Adama Smitha. Profesor J. Popczyk ma doradzać szefowi resortu finansów w dziedzinie górnictwa i energetyki.

■ 10 lutego br. Kapituła Plebiscytu Człowiek Ziemi Gliwickiej'97 spośród 11 finalistów, których nazwiska publikowały wcześniej "Nowiny Gliwickie", zdecydowaną większością głosów wyłoniła zwycięzcę plebiscytu, którym został prezydent Gliwic, **dr hab.inż. Zygmunt FRANKIEWICZ**.

Plebiscyt został ogłoszony na łamach "Nowin Gliwickich" w październiku ub.r. Kandydata mógł zgłaszać każdy czytelnik, regulamin plebiscytu nie ograniczał grona kandydatów. Celem plebiscytu było wyłonienie ludzi, którzy swoją działalnością lub nadzwyczajnym czynem zasługują na szczególne społeczne uznanie. Nagrodą w plebiscycie jest statuetka, dzieło artysty rzeźbiarza medaliera, profesora Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Krzysztofa Nitscha, od urodzenia związanego ze Śląskiem. Nagroda została wręczona 27 lutego br. w Sali Rajców w gliwickim Ratuszu.

Dr hab.inż. Zygmunt Frankiewicz (48 l.) jest obecnie pracownikiem Wydziału Organizacji i Zarządzania, od października 1993 roku pełni funkcję prezydenta Gliwic. Jest przewodniczącym Koła Miejskiego Unii Wolności w Gliwicach. Od urodzenia związany jest z Gliwicami.

Gratulacje

■ Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej organizuje w dniach 18-21 marca br. **IV Targi Książki Naukowej**. Zamierzeniem organizatorów jest zaprezentowanie po raz kolejny oferty wydawnictw akademickich oraz wydawców publikujących książki naukowe i popularnonaukowe.

W tegorocznej edycji Targów wezmą udział głównie wydawnictwa uczelniane, jednak nie zabraknie też tych największych, powszechnie znanych wydawców, mających w swej ofercie publikacje naukowe i popularnonaukowe, m.in. Wiedza Powszechna, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Ossolineum, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Prószyński i S-ka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Arkady, a także Amber i Wydawnictwo Śląsk. Podczas tych targów zaprezentowane zostanie również interesujące czasopismo "Format" - pismo artystyczne wydawane przez wrocławską Akademię Sztuk Pięknych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, ogłoszone zostaną dwa konkursy - pierwszy wyłoni spośród zgłoszonych książek te, które charakteryzują się najtrafniejszą szatą edytorską, w drugim przekazuje się inicjatywę w ręce czytelników, którzy oddadzą swe głosy na najlepszą, ich zdaniem, książkę. Podczas trwania targów przewiduje się imprezy towarzyszące w formie wspólnej dyskusji wydawców, księgarzy, hurtowników i bibliotekarzy na temat lepszej, profesjonalnej współpracy.

Targi Książki Naukowej to impreza prestiżowa i niekomercyjna, ciesząca się dużym zainteresowaniem mass mediów, która ma na celu promocję wydawców ze szkół wyższych, publikujących niskonakładową, ambitną literaturę edukacyjną, a cytując słowa prof. Z. Bubnickiego, prezesa wrocławskiego oddziału PAN, "impreza wyjątkowo ważna z punktu widzenia propagowania Nauki w szerokim tego słowa znaczeniu".

KRONIKA ŻAŁOBNA

■ 6 lutego 1998 r. zmarła w wieku 83 lat **prof. mgr inż. Eugenia KOWALSKA**, emerytowany profesor Politechniki Śląskiej. Była długoletnim (od 1945 r. do 1980 r.) nauczycielem akademickim na Wydziałach Górniczym, Chemicznym i Inżynierii Środowiska. Pełniła funkcje kierownika Katedry Chemii Ogólnej i prodziekana ds. nauki na Wydziale Górniczym oraz zastępcy dyrektora Instytutu Inżynierii i Technologii Wody, Ścieków i Odpadów na Wydziale Inżynierii Środowiska. Za zasługi i pełną poświęcenia pracę była odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi oraz Odznakami Zasłużony dla Politechniki Śląskiej. Dla wszystkich, których była koleżanką, nauczycielem i wychowawcą pozostanie w pamięci jako człowiek prawy, zasłużony pedagog i wychowawca, oddany nauce i kształceniu młodych pokoleń. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 10 lutego na Cmentarzu Centralnym w Gliwicach.

■ W dniu 21 lutego 1998 roku odszedł od nas **śp. mgr Włodzimierz STEFANIAK**, nasz Drogi Przyjaciel, Kolega i Współpracownik. Urodzony w roku 1940 w Łodzi, wychowany w Elblągu; powrócił do miasta urodzenia na okres studiów. Ukończył fizykę uniwersytecką, by ponownie powrócić do miasta dzieciństwa, gdzie przez ponad 5 lat pracował w Ośrodku Badawczym Zakładów Mechanicznych "Zamech". Większość dorosłego życia oddał jednak Ziemi Śląskiej. Tu znalazł pracę, przyjaciół, tu realizował swe ambicje, poświęcał się pracy dla innych ludzi, tu założył dom rodzinny i wychował wraz z żoną Alą dwójkę wspianiałych dzieci, z których był tak dumny. W roku 1971 odpowiedział na apel śp. prof. Wacława Sakwy i podjął pracę w Katedrze Odlewnictwa Politechniki Śląskiej, by po 10 latach kontynuować ją we współpracy z profesorem w pracowni terenowej (usytuowanej na Wydziale Mechanicznym Technologicznym) Instytutu Podstaw Metalurgii Polskiej Akademii Nauk z Krakowa. W roku 1991 ponownie, jako starszy wykładowca, podjął pracę w Instytucie Metaloznawstwa obecnie, Materiałów Inżynierskich i Biomedycznych Politechniki Śląskiej. Fizyk z wykształcenia, odlewnik z zamiłowania, informatyk z powołania i metaloznawca z wyboru. Człowiek bardzo licznych zainteresowań, żądny wiedzy i zawsze gotów, by się nią dzielić z innymi. Wychował wiele roczników studentów, przekazując im swą wiedzę i pasję. Niektórzy z nich są dziś profesorami. Opublikował kilkadziesiąt prac dotyczących głównie modelowania procesów krzepnięcia metali oraz był współautorem dwóch podręczników akademickich. Zawsze był życzliwy ludziom, czuł na ich sprawy, ludzką krzywdę, zarówno wtedy, gdy walczył o uprawnienia pracownicze, jak i wówczas, gdy pamiętając o emerytach i chorych, przynosił im świąteczne paczki. Miał bardzo wielu przyjaciół. Doskonale rozumiał się z młodzieżą. Był zaprzyjaźniony z dużą grupą asystentów, z wszystkimi po imieniu. Z nimi wybrał się na swą ostatnią górską wycieczkę. Zawsze był roześmiany, pełen życia, optymizmu i wiary w dobre jutro. Aktywnie działał w Związku "Solidarność" na Wydziale jako przewodniczący koła, w Uczelni jako Członek Komisji Zakładowej i w Regionie. Aktywnie troszczył się o los Ojczyzny, angażując się w działalność polityczną w III Rzeczpospolitej jako działacz prawicowy. Skromny, bezpośredni i wielkiego serca. Jeszcze w zeszłym tygodniu umawiał się, aby pomóc wykonać ważne obliczenia do pracy habilitacyjnej kolegi, by wytłumaczyć zadania ze statystyki studentowi, który z powodu choroby nie mógł uczestniczyć w zajęciach, planował staż zagraniczny, zabiegał o udostępnienie studentom nowego oprogramowania komputerowego, tylko kilka tygodni dzieliło go od złożenia ostatecznej, poprawionej wersji pracy doktorskiej. Planował napisanie książki, w której chciał się podzielić swoim ogromnym doświadczeniem informatyka i statystyka - praktyka. Niestety - te prace nie będą już wykonane. Żegna Go cała społeczność akademicka, przyjaciele i koledzy oraz młodzież akademicka, którą tak ukochał i to z wzajemnością. Żegna Go JM Rektor i Władze Akademickie, Dziekan i Rada Wydziału Mechanicznego Technologicznego, w której zasiadał, pracownicy Instytutu Materiałów Inżynierskich i Biomedycznych, w którym przepracował ostatnią dekadę życia oraz Katedry Odlewnictwa, w której pracował przez pierwszą dekadę pracy w Politechnice Śląskiej.

Za zasługi dla Uczelni i oddaną dla niej pracę J.M. Rektor odznaczył Go pośmiertnie odznaką "Zasłużonego dla Politechniki Śląskiej". Będzie nam brakowało kolegi Stefaniaka, a w pamięci naszej pozostanie na zawsze. Jego śmierć powoduje również ogromną osobistą stratę dla mnie.

Cześć Jego Pamięci !

Niech spoczywa w Pokoju Wiecznym.

Żonie, córce Oli, synowi Jackowi oraz najbliższej Rodzinie i Przyjaciołom Włodka składam najserdeczniejsze wyrazy współczucia.

Śp. mgr Włodzimierz Stefaniak został pochowany w dniu 26.02.1998 roku na Cmentarzu Lipowym w Gliwicach, a Msza Św. Żałobna w Jego intencji została odprawiona w tym samym dniu w kościele parafialnym pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej na Trynku w Gliwicach.

Prof. Leszek A. Dobrzański
Dyrektor Instytutu Materiałów Inżynierskich i Biomedycznych

Opracowanie redakcyjne: dr inż. Marian Mikrut, Instytut Elektroenergetyki i Sterowania Układów Pol. Śl., Gliwice, ul. B. Krzywoustego 2, p. 623, tel. 37-26-22

Edycja sieciowa: URL: <http://www.polsl.gliwice.pl/alma.mater/biuletyn/index.html>

Łamanie komputerowe i druk:

Zakład Graficzny Politechniki Śląskiej, Gliwice ul. Kujawska 1, tel. 37-21-97

zam. 103/98 350 egz.